

marineblad

nummer 7/8 december 2009, jaargang 119

Uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

KVMO

- Amerikaans mariniers in Helmand 2009
- Effects Based Approach to Operations, leven of dood?
- Wettelijke grondslag voor de Kustwacht voor de NA&A

- 3 **COLUMN**
Voorzitter KVMO
- 4 **OPERATIES**
Amerikaanse Mariniers in Helmand 2009
- 8 **REACTIES**
- 10 **ARBEIDSVORWAARDEN**
Hoezo, ik ben geen veteraan?
- 12 **CARTOON**
- 14 **IN BEELD**
A. R. van Willigenburg
- 16 **OPERATIES**
EBAO is dood! Leve EBAO!
- 21 **COLUMN**
Colijn
- 22 **KENNIS EN WETENSCHAP**
Wettelijke grondslag voor de Kustwacht voor de NA&A
- 27 **OPERATIES**
Voor de buitenwacht zijn er geen bijzonderheden
- 28 **FILMS**
Wereld films voor militairen
- 29 **ESSAY**
De Europese Marine moet in het diepe
- 32 **TERUGBLIKKEN MET...**
P.O. Madsen
- 34 **DE MARINEFAMILIE**
Vader en zoon Rademakers
- 37 **REÛNIES**
- 38 **HISTORIE**
Een overzichtsserie over de Nederlandse militaire geschiedenis
- 41 **BOEKEN**
- 42 **KVMO ZAKEN**
Nieuwsbrief OB

KVMO

Het Marineblad is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren en verschijnt 8 keer per jaar

In Vietnam geleerde lessen toegepast in Afghanistan

4

Hoezo, ik ben geen veteraan?

10

EBAO is dood!
Leve EBAO!

16

Wettelijke grondslag voor de Kustwacht voor de NA&A

22

Een overzichtsserie over de Nederlandse militaire geschiedenis

38

ISSN: 0025-3340

Redactie

Mw. drs. M.L.G. Lijmbach, hoofdredacteur
KLTZ b.d. mr O.W. Borgeld, redacteur a.i.
KLTZA R.C. Hunnego

Artikelencommissie

LTZT 1 F.G. Marx M.Sc., LTZE 2OC ir. W.L. van
Norden, KTZE ir. V.C. Rademakers, LTZ2OC
drs. R.M. de Ruiter, KTZ b.d. L.J.M. Smit,
LNTKOLMARNs drs. A.J.E. Wagemaker MA

Medewerkers:

Mw. drs. Z. Borgeld-Guman,
LNTKOLMARNs H.J. Bosch,
prof.dr. J. Colijn, KLTZT H. Boomstra (cartoon)
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie

Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving

Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk

PlantijnCasparie Zwolle
Postbus 1025
8000 BA Zwolle

Advertenties

070-383 95 04

Abonnementsprijs

Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50
(buitenland) per jaar

Copyright Marineblad

Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). De wijze van aanleveren van artikelen is in te zien op **www.kvmo.nl/marineblad**.

Adreswijziging

Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of **secretariaat@kvmo.nl**

Foto Cover:

Mariniers in Uruzgan (AVDD)

Zo wijd de wereld strekt!

December is de feestmaand en een van de hoogtepunten in deze maand is de jaarlijkse herdenking van de oprichting van het korps zeesoldaten, het Korps mariniers, op 10 december 1665. Vanaf deze plek wil ik alle mariniers feliciteren met dit heuglijke feit.

Al ruim 340 jaar werken de vloot en de mariniers samen om de belangen van het Koninkrijk, waar ook ter wereld, te dienen. Een traditionele samenwerking, die met de uitwerking van de Marinestudie nog meer diepgang heeft gekregen. Vanwege de verjaardag van het Korps heeft het Marineblad dit keer een marinierskleurtje.

Ik ben samen met onze vice-voorzitter, Dick Bosch, op werkbezoek geweest naar Aruba en Curaçao. Mede namens de VBM/NOV heb ik daar de Regeling medezeggenschap Kustwacht NA&A ondertekend. Een belangrijk signaal, want hiermee wordt nog eens onderstreept dat alle militaire bonden een goed werkende medezeggenschap hoog in het vaandel hebben staan. In gesprekken met leden en functionarissen (vaak dezelfde mensen) hebben wij een duidelijk beeld gekregen van hoe het er in de West aan toegaat, zowel 'dienstlich' als privé.

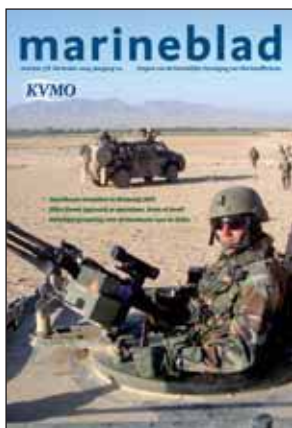
Ik heb van 29 november tot 4 december jl. een werkbezoek aan Afghanistan gebracht - op uitnodiging van de HDP, samen met mijn collega's van de andere bonden. Bezoeken aan en gesprekken met het personeel op Kandahar Airfield, Tarin Kowt, Deh Rawod, Chora en Kabul hebben mij een goed beeld gegeven van het leven en werken van onze collega's in Afghanistan. Ik ben onder de indruk van de resultaten die zijn bereikt. Op de FVNO|MHB-website kunt u een uitgebreider verslag lezen.

De vacatures worden mondigesmaat ingelopen, de werkdruk blijkt nog steeds zeer hoog, de uitzenddruk idem en 2010 wordt wederom een jaar van bezuinigingen en reorganisaties. Bij welke reorganisatie werkt u? De defensieorganisatie bevindt zich al meer dan 20 jaar in een continu veranderingsproces, toen, na de Val van de Muur, het vredesdividend moest worden geïncasseerd. Wat de komende bezuinigingsronde nu weer gaat betekenen is nog volstrekt onduidelijk, maar wanneer ambities en organisatie niet op elkaar zijn afgestemd, blijft het aanmodderen.

Zeker nu de feestdagen voor de deur staan en de Nederlanders in groten getale gaan genieten van een welverdiend winterverlof, is het goed stil te staan bij alle mannen en vrouwen die vanwege hun werk voor Defensie deze bijzondere dagen niet bij en met hun thuisfront doorbrengen en dat voor velen voor de zoveelste keer. Het was dan ook bijzonder teleurstellend dat onze staatssecretaris bij de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer geen afstand nam van een mogelijke doorwerking van de AOW-ophoging op de ontslagleeftijd van deze bijzondere groep werknemers, maar van mening bleek dat er al meer dan genoeg wordt gedaan voor de militaire beroepsgroep. Een gemiste kans!

Ik wens u en de uwen prettige feestdagen, een goed begin van het nieuwe jaar en daarbij veel leesplezier.

7

Amerikaanse Marini

In Vietnam geleerde lessen toegepast in Afghanistan

Tijdens zijn recente bezoek aan Afghanistan stelde minister Koenders van Ontwikkelingssamenwerking dat er 'daadwerkelijk vooruitgang voor de mensen in Uruzgan' is, dankzij de Nederlandse inzet daar. Tijdens de Navo-conferentie, begin december 2009 in Brussel, sprak de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Clinton haar waardering uit voor de Nederlandse 3-D aanpak in Uruzgan. In de provincie Helmand gaan de Amerikaanse mariniers te werk volgens het principe '*clear, hold and build*', dat overeenkomsten heeft met deze 3-D aanpak. Helpt die aanpak om de Taliban te bestrijden?

Generaal Nicholson, commandant van de 2e Marine Expeditionary Brigade spreekt lokale mensen en bestuurders toe

Introductie

Vanaf begin juli 2009 zijn Amerikaanse mariniers (USMC) in de provincie Helmand massaal ten strijde getrokken tegen de Taliban. Deze operationele aanpak (*Operation Khanjari*) van de mariniers heeft als doel de provincie te heroveren op de Taliban. Daarbij geldt een andere aanpak, waarbij de nadruk ligt op het beschermen van de bevolking. Dat is belangrijker dan de tegenstander uitschakelen. Meer risico's nemen maar minimaal of geen geweld toepassen². De operaties worden in goede afstemming met Nederlandse en Britse eenheden ten noorden uitgevoerd. **Kunnen de mariniers resultaten boeken in de lastige strijd tegen de Taliban?** De aanpak van een tegenstander als de Taliban vergt veel tijd. Geduld en vasthouden aan het adagium 'Bescherm de bevolking' zijn het allerbelangrijkst.

Geschiedenis

Tijdens de Vietnam-oorlog ontwikkelden de mariniers het '*Marine Combined Action Program*' (CAP). In Vietnam werden zelfstandige marinierseenheden onder een bataljonsstructuur er op uitgestuurd om in dorpen de veiligheid te garanderen. De tien tot twaalf mariniers maakten deel uit van een grotere eenheid van twintig tot dertig lokale veiligheidstroepen. De leiding lag bij de lokale troepen. Samen met lokale bevolking en lokale eenheden voerden de mariniers activiteiten uit. Door elkaars taal te leren werd ook een intercultureel bewustzijn gecreëerd. Vanuit deze grondhouding werd er gemakkelijk(er) met elkaar omgegaan en kreeg men over en weer begrip. Wederzijds begrip is een indicator voor succesvol optreden in *counter insurgency* (COIN) operaties³. Allemaal onder het motto: '*Clear, hold and build*'. Een motto dat ook nu

ers in Helmand 2009

weer wordt gehanteerd. Daar waar de mariniers een operatie uitvoeren, daar blijven ze ook.

Hoewel toenmalige commandant in Vietnam, Generaal Westmoreland, destijds bleef vasthouden aan de 'attritie'⁴ benadering en de USMC aanpak niet ondersteunde, menen deskundigen als John Nagle⁵ en David Kilcullen⁶ (beiden schreven mee aan de Amerikaanse doctrine *US Field Manual 3-24*) tegenwoordig dat deze aanpak als een succesvolle COIN kan worden beoordeeld. Het USMC heeft deze aanpak niet vergeten en wil de geleerde lessen van Vietnam toepassen in Afghanistan. De Amerikaanse *way of doing business* is vaak niet strategisch, zonder cultureel besef of probleemoplossend maar kinetisch gericht⁷.

Contact met lokale bevolking

op het veroveren van de *hearts & minds* van de bevolking. Op de USMC university in Quantico werd uitgebreid ingegaan op die nieuwe aanpak. 'Concentreer je op de strategie van de tegenstander, niet op de fysieke tegenstander'. Als je niet duidelijk kunt vaststellen dat het een ouderwetse oorlog is, dan is het vechten tegen oproerkraaiers die het bevoegd gezag willen omverwerpen: aangeduid als 'Insurgents'.

Uitgangspunten bij deze werkwijze zijn: 'Leg de nadruk op het laten zien aan de bevolking dat je er voor hen bent. Zorg er voor dat je de omgeving waar je bent, op een positieve wijze domineert. Toon je aanwezigheid met veel activiteit. Wees er op bedacht dat de tegenstander een soort virus is dat elk moment de 'kop op kan steken' en een epidemie kan worden¹⁰. In de vergelijking met een virus is het duidelijk dat deze zich het makkelijkst vermenigvuldigt daar waar veel mensen zijn: dus de steden. De vergelijking kan verder worden doorgevoerd, je kunt je preventief met enkele verschillende maatregelen voorbereiden op een virus, maar helemaal uitsluiten, dat je

99% van de operaties te voet

Helmand nu

In Helmand willen de mariniers het beslist anders doen. De wederopbouw van de Afghaanse capaciteit is het best gewaarborgd als de Afghaanse bevolking participeert: op een *Afghan Way and Afghan Pace!* Deze *soft approach* heeft ook de goedkeuring van Regional Command South ISAF, getuige de verklaring van de vorige regionale commandant: de Nederlandse Generaal Mart de Kruif. 'Jullie moeten niet op de Taliban gaan jagen, het is de bevolking die centraal staat, die moet je beschermen.' De huidige Amerikaanse minister van Defensie Gates meent dat er meer manschappen nodig zijn. De hoogste commandant in Afghanistan McChrystal⁸ spreekt zelfs over tienduizenden militairen en een strategie, die de bescherming van de bevolking als hoogste prioriteit heeft⁹. Dat lijkt ook in lijn met de huidige aanpak van het USMC in Helmand en de Nederlanders in Uruzgan.

Mariniers aanpak nu

Tijdens een seminar in 2007 in Quantico (VS) werd mij duidelijk dat het USMC haar operationele denken richt

besmet raakt, kan niet. Je kunt de kans wel aanmerkelijk verkleinen. De bewoonde gebieden blijven het meest kwetsbaar.

De Obama-regering wil een duidelijke brug slaan tussen de strategische visie en de uitvoering op de werkvloer. De planners moeten helder uiteenzetten wat de strategie is, opdat de militairen precies weten wat ze moeten doen¹¹. Daarbij is de wil van de individuele marinier van belang. Deze moet goed weten wat hij aan het doen is. De Amerikaanse mariniers worden zeer kort gehouden en er is een ijzeren discipline¹². Het USMC presenteerde de leidraad *Operational Culture for the Warfighter*¹³ waarin uitvoerig beschreven wordt dat moderne missies een nadruk dienen te leggen op goede relaties met de bevolking. De bevolking staat centraal. 'It is all about the people' meent ook Rupert Smith¹⁴. In de *Operational Culture for the Warfighter* wordt ingegaan op de economische dimensie, let men op de sociale structuren, verklaart men de politieke samenhang en houdt men rekening met het geloof en de symbolen van de cultuur. Het USMC durft te beweren dat de Amerikaanse ideeën over wat normaal en rationeel is niet universeel van toepassing zijn. Sterker nog: in het opwerkprogramma wordt aandacht geschonken aan die andere beleving van normaal en rationaliteit. De culturele dimensie krijgt veel aandacht.

Wat betreft de uitvoering in Helmand is het misschien nog te vroeg om er iets van te zeggen. De mariniers zijn net begonnen. Toch lijkt het er op dat zij voor het eerst de daad bij het woord voegen en de lokale bewoners kunnen beschermen en een gevoel van veiligheid bewerkstelligen. Bij elke beschouwing kan het zo maar zijn dat een analyse wordt ontkracht, of een verkeerde belichting krijgt, door een incident. Dat gevaar schuilt altijd in een analyse die gemaakt is, terwijl de actie wordt uitgevoerd. Het zal een langdurige operatie zijn, daar in Helmand, dat is wel zeker. Lange adem is noodzakelijk en dat is tegenwoordig moeilijk vol te houden in een wereld die snelle resultaten wil zien.

De eerste resultaten

Het USMC wil de strategische weg die de President van de VS begin dit jaar voorstelde omzetten naar een operationele aanpak. Daartoe zijn al *district assistance teams* opgericht om vooral het geweld in de gebieden te beëindigen, veiligheid te brengen en de armoede te bestrijden¹⁵. Deze teams kennen een planning-horizon van 3 tot 5 jaren. Het is duidelijk dat de nadruk wordt gelegd op de lokale veiligheid en vervolgens vanuit de lokale successen gewerkt wordt aan een nationale eenheid. Vergelijk het met de CAP uit de Vietnam-periode. Veiligheid is sterk lokaal bepaald. De weg is in vele opzichten nog lang. De aanpak van de mariniers in Helmand is er één die aandacht verdient. De eerste resultaten wijzen er op dat het USMC succes boekt¹⁶, want het lukt hen om de Talibanstrijders te arresteren. De ruim vierduizend mariniers patrouilleren intensief zelfs in dorpen, die niet eerder door ISAF eenheden zijn bezocht. De mariniers leven zelfs tussen de lokale bevolking, een krachtig signaal! Het zijn de mannen in

het veld die op basis van hun ervaringen en intuïtie de eerste resultaten kunnen beoordelen.

De Nederlandse kapitein der mariniers Patrick is werkzaam als één van de stafofficieren bij het USMC in Helmand. Hij stelt:

'We winnen op de grond omdat het USMC met kleine eenheden zich dagelijks onder de bevolking mengt. Men maakt iedereen duidelijk dat het USMC voor langere tijd blijft. De basiskampen worden voorzien van een modder muur, vergelijkbaar met wat de lokale traditie is. Je bouwt eerst een muur en daarna je huis. Dit is een sterk signaal. Alles, maar dan ook alles, wordt in goed overleg gedaan met de Afghaanse veiligheidstroepen (ANSF)¹⁷. Elke operatie krijgt een Afghaans gezicht omdat de Afghanen zelf betrokken zijn in de uitvoering', aldus kapitein Patrick. 'Het USMC heeft veel gebied teruggewonnen op de Taliban. De gevechten zijn afgenomen en de Taliban vertrekt uit het gebied. Opvallend, aldus kapitein Patrick, is het feit dat het USMC veel slachtoffers heeft gehad in het begin, maar toch in het gebied is gebleven.'

Het invloedsgebied in de Helmand vallei is bijna verdubbeld en ook de medewerkers van *Non Governmental Organisations* (NGO's) zijn tevreden. Verschillende versla-

**99% van de operaties
te voet**

gen¹⁸ spreken over (kleine) successen en resultaten. De mariniers moeten de bevolking bescherming bieden. Dat is het belangrijkste. Het gaat al lang niet meer om het doden van Talibanstrijders. De verslagen laten ook zien dat het de mariniers veel moeite kost de aanpak vast te houden. Het uiterste van de mariniers wordt gevraagd. 'Tot ze op je schieten, weet je niet wie vijand is en wie vriend'. weten veel mariniers te vertellen. De mannen en vrouwen van de mariniers hebben slechts een enkele seconde bedenktijd: 'Wel of niet vuren?' Vooral geen onschuldige burgers raken; dat betekent meer dan ooit dat er offers worden gevraagd van de mariniers. Fysiek, dat is duidelijk, maar ook langdurig mentale offers, die soms jaren later zichtbaar worden. Generaal McChrystal is van mening dat de militairen zich, wat hij noemt, 'kwetsbaar moeten opstellen'. Durf te patrouilleren zonder helm en scherfwerend vest. De strategie is helder, maar, zo menen de mariniers, het is wel frustrerend. Je hebt het gevoel dat je patrouilleert met op de rug gebonden handen. Ook zijn er, in tegenstelling tot de aanpak in Vietnam, onvoldoende lokale troepen die meedoen en eigenlijk de leiding moeten hebben.

Er is wel intensief contact met de lokale bevolking. Er zijn vele *Shura's* (lokale samenkomst vsm stamhoofden waar besluiten worden genomen) die worden bijgewoond en belegd. De wijze mannen van het dorp weten dat het gevecht tegen de Taliban moeilijk is. Ook zij zien de Taliban liever gaan: 'Maar je kunt de zon niet verstoppen achter twee vingers', waarmee men zegt: de Taliban zit overal.

Kapitein Patrick stelt:

'Het USMC maakt vaak de vergelijking met de Al Anbar provincie in Irak 2004-2005. Het was een zeer moeilijk gebied dat eigenlijk al was opgegeven. Het USMC maakte het een succes. Eentje waarop anderen, generaal Petraeus, weer op voortborduurd en meer veiligheid en stabiliteit brachten'.

Reflectie

De theorie is aanwezig, er zijn al geleerde lessen uit Vietnam en Al Anbar, maar het in de praktijk brengen is ontzettend lastig. Wil men operationeel succes boeken dan is het van doorslaggevend belang dat lokale veiligheidstroepen meedoen in de langdurige operatie. Het valt op dat lokaal slechts een zeer gering aantal Afghaanse militairen actief participeert (600).

Kapitein Patrick constateert dat:

'... het USMC over voldoende helikopters beschikt; een essentieel transportmiddel bij deze operaties.

Daarnaast is er de transitie van *mounted* naar *dismounted operations*. Nu is 99% van de operaties te voet'.

Daarnaast is het noodzakelijk dat er voldoende NGO's en *International Organisations* (IO) meedoen in deze aanpak. Ook die ondersteuning in Helmand is nog onvoldoende. David Kilcullen (maar met hem velen) meent dat een gezamenlijke aanpak voor de ontwikkeling van het land cruciaal is. De bevolking moet er in geloven, aan hen moet je het uitleggen en in woord en daden laten zien. Daarbij is die rol in eerste instantie weggelegd voor de politieke leiders. De (internationale) militairen ondersteunen de ingeslagen weg. In zijn boek *The Accidental Guerrilla* beschrijft Kilcullen de werkzaamheden aan één van de wegen in Afghanistan. Een lokale werker, met het

gedroogde bloed op zijn shirt, verklaart dat hij de dag er voor beschoten is door de Taliban, maar vandaag weer werkt, omdat de weg de oplossing is voor de veiligheid van zijn dorp. Een Amerikaanse generaal verklaart¹⁹: 'Where the road ends, the Taliban begins!'

Wellicht kunnen ook de NGO's en IO's meer dan voorheen deelnemen in de gezamenlijke aanpak. Laten militairen, diplomaten en ontwikkelingswerkers samen de weg afmaken die nu door het USMC is ingeslagen.

Thompson²⁰ schreef het eerder:

'De politiek dient haar verantwoordelijkheid te nemen. Stel een duidelijke diagnose en maak een plan van aanpak waarop de militairen hun campagne kunnen afstemmen.'

Het USMC zit niet stil en is alvast begonnen. De lessen uit Vietnam zijn geleerd. De strategische intentie wordt decentraal uitgevoerd en de *insurgents* worden opgepakt of verdwijnen uit het gebied. Het USMC zorgt er voor dat er ook internationaal waardering komt voor deze Amerikaanse aanpak in Afghanistan. Iets dat de Amerikanen wel kunnen gebruiken. Er is een duidelijke betrokkenheid. Volhouden en de lokale bevolking laten zien dat je langdurig blijft. Het USMC stelt zich bloot aan gevaren en dit zal, zo is de verwachting, op de langere termijn uiteindelijk positieve resultaten opleveren. T

Luitenant kolonel der mariniers, H.J. Bosch bc is vice-voorzitter KVMO.

Noten

- 1 Defensiekrant, 3 december 2009.
- 2 Generaal Larry Nicholson commandant van de eenheid (MEB) in *Jane's Defence Weekly* van 8 juli 2009.
- 3 COIN is op de bevolking gefocust en niet op de vijand.
- 4 In Van Dale, slijten, verscheuring, vermorzeling van de tegenstander.
- 5 *Learning to Eat Soup with a Knife: COIN lessons from Malaya and Vietnam*. John Nagle, 2005.
- 6 Twenty Eight Articles. *Military review* 86 (may-jun 2006).
- 7 *Beating Goliath, Why insurgencies win*. Jeffrey Record 2007.
- 8 Generaal McChrystal is de Amerikaanse bevelhebber van alle buitenlandse troepen in Afghanistan.
- 9 Nrc.nl buitenland/buitenland/article2395439.ece/Besluit_extra_NAVO-militairen_Afghanistan_dichterbij.
- 10 *The Accidental Guerrilla*. David Kilcullen, 2009.
- 11 Operational Design for Afghanistan. Robert R Scott in *Marine Corps Gazette*, oktober 2009.
- 12 Kapitein der mariniers Patrick (uitwisselingsofficier in Helmand) in de *Volkskrant* van 28 oktober 2009.
- 13 In het voorwoord vraagt General Mattis om aandacht te schenken aan de wil om zaken te veranderen. *Adapt* is het begrip dat hij beschrijft.
- 14 *The Utility of Force, The Art of War in the Modern World*, Rupert Smith. 2005.
- 15 Zie noot 11.
- 16 Noel van Bommel *Volkskrant* 21 oktober 2009.
- 17 Afghan National Security Forces.
- 18 12 oktober 60 minutes NBC reportage, maar ook verschillende Blogs van mariniers op het internet.
- 19 Zie noot 10.
- 20 *Defeating Communist Insurgency: Experiences in Malaya and Vietnam (Study in International Security)*, Sir Robert Thompson, 1966.

Inzet Patrouilleschepen

Marineblad augustus 2009

In reactie op het artikel over de inzet van de patrouilleschepen wil ik de volgende kanttekeningen plaatsen. In de aangehaalde defensiereferenties is en wordt de inzet van het patrouilleschip zeer duidelijk beperkt tot het lage deel van het geweldspectrum. Nu is er discussie mogelijk over welk spectrum waar stopt, maar in zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de asymmetrische dreiging tijdens kustwachttaken, maritieme aanwezigheid, beveiliging, logistieke ondersteuning, humanitaire hulpoperaties, evacuatieoperaties en maritieme interdictieoperaties overzichtelijk en beheersbaar is. Natuurlijk valt dreiging niet uit te sluiten maar in bovenstaande operaties zal deze relatief klein zijn en zeker geen *Anti Ship Missiles* (ASM) bevatten. Daarbij laten de auteurs na om terug te kijken naar de operaties die de afgelopen decennia door de Koninklijke Marine zijn uitgevoerd en waar het patrouilleschip uitstekend (wellicht zelfs beter) zou hebben gefunctioneerd (embargo, antipiraterij, grensbewaking, counterdrugs). Het artikel leest als een doelredenering, namelijk dat zonder een *close-in weapons system* (CIWS) het patrouilleschip niet inzetbaar zou zijn. Dit illustreren de auteurs aan de hand van één voorbeeld, de aanval op *INS Ahi Hanit* in de laatste Libanonoorlog. Daarbij lijken zij er vanuit te gaan dat dit conflict als asymmetrisch en in het lage deel van het geweldspectrum is te karakteriseren. Het tweede is aantoonbaar niet juist gezien de militaire capaciteiten die beide zijden hebben moeten inzetten. Daarnaast is het de discussie waard of *Hezbollah* ondertussen niet gerekend moet worden tot een symmetrische tegenstander. Alhoewel begonnen als asymmetrische terroristengroep lijken bewapening en wijze van optreden in Zuid Libanon meer op ingegraven lichte infanterie. Dit beeld wordt versterkt door de inzet van de C-701 en UAV's. Ook beperken de auteurs hun onderbouwing tot het CIWS. Het verhaal zou sterker zijn geweest als het ontbreken van andere wapens, zoals een torpedosysteem, zou zijn benoemd en verder uitgewerkt. De auteurs constateren verder een onbalans tussen sensoren en bewapening. Zij verliezen daarbij uit het oog dat sensoren niet alleen bestemd zijn voor de inzet van wapens maar ook voor air surveillance en air safety. Twee taken die het schip met enige regelmaat tijdens bijvoorbeeld counterdrugs operaties respectievelijk helikopteroperaties nodig heeft. Als laatste kennen de auteurs een CIWS, dat ontworpen is voor een ASM dreiging, karakteristieken toe in een MIO scenario die in de praktijk veelal niet hard te maken zijn. Zonder teveel in confidentiële en vakspecialistische discussies te willen vervallen, denk ik dat zij allereerst de nauwkeurigheid van dit wapen overschatten. Daarnaast is de uitwerking van CIWS munitie (zogenaamde MPDS munitie, massieve metalen pijlen) mogelijk nog slechter dan de genoemde 76mm munitie omdat de munitie vrijwel zonder effect dwars door het schip heen gaat. Voor de omschreven taken is specifieke munitie nodig, munitie die voor het patrouilleschip ook is voorzien. De ontwikkeling van *non-lethal weapons* is interessant maar gaat op dit moment ook niet verder dan wat de auteurs stellen: interessante ontwikkelingen. Overigens is het patrouilleschip wel uitgerust met een vorm van *non lethal weapons*, twee bluskannons (of moet ik hier schrijven bluskanonnen?)

KLTZ Ch. van den Berg

Column van Colijn

Marineblad oktober 2009

Het marineblad van oktober 2009 bevat in het artikel van prof. dr. J. Colijn een interessante observatie, die indertijd in de publieke en politieke discussie ver onderbelicht is gebleven. Met enige kwade wil zou men kunnen zeggen, dat de

minister de Tweede Kamer niet juist of onvolledig heeft voorgelicht. Vroeger in de tijd van normen en waarden was dat een politieke doodzonde.

Het artikel rijt pijnlijke wonden, die nog niet echt geheeld waren, weer ver open en zeker oud-MLDers krijgen weer die steek door hun hart, die toen de doodsteek van een prachtig operationeel bedrijf betekende. Een bedrijf, dat op deze manier via een uitverkoop verloren raakt krijg je nooit (zeg nooit nooit) meer terug. Inmiddels is de afbraak van de maritieme luchtcomponent voortgeschreden; 'onze' helikopters zijn inmiddels megalomaan paars, of misschien zelfs grijs en de expertise op maritem luchtvaartgebied zal ook wel snel verwateren.

Het is met het oog op het themanummer over zeeroverij interessant om 'what if' bespiegelingen te houden al los je daarmee het probleem natuurlijk niet op. Zou de commandant van de huidige taskforce blij zijn geweest met een paar Nederlandse Orions, uitgerust met het update pakket, dat juist rondom 2003 is ingebouwd? Voeg daar dan nog een paar ervaren vliegtuigbemanningen aan toe met hun door de wol geverfde Tacco's, die in de West en in de North Atlantic ruim ervaring hadden opgedaan en ik denk dat het zeer grote zeegebied iets minder kopzorgen had veroorzaakt. Aangezien ikzelf al lang uit de actieve MLD en marine weg ben kan ik de huidige situatie niet zo goed beoordelen, maar doen de inmiddels Duitse Orions mee aan de operatie Atalanta? [Redactie: ja, incidenteel] Hieraan kan misschien worden beoordeeld of de beslissing indertijd juist was en of de taakverdeling per land echt werkt.

Of de 3 miljoen die door Ko Colijn worden genoemd juist zijn, is lastig na te gaan, het cijfer krijgt pas reliëf als je weet of dat integrale kosten of meerkosten zijn en dan nog is zoiets moeilijk toe te rekenen. Een voorzichtige conclusie kan zijn, dat we voor een koopje erg effectief in Afghanistan waren en dat zeker ook in de Indische Oceaan hadden kunnen zijn.

KTZ b.d. drs A.J. Neleman

'Er is méér dan zeeroverij'

Marineblad oktober 2009

In de inleiding wordt gesteld dat er ten tijde van de Koude Oorlog nauwelijks of geen sprake was van een maritieme strategie.

Hierbij dient in de eerste plaats onderscheid worden gemaakt tussen de periode voor en na 'de val van de Muur'. Voor die tijd was er wel degelijk sprake van een maritieme strategie. Deze was echter zeer eenvoudig en recht door zee, te weten: het creëren en instandhouden van een machtsevenwicht tussen Oost en West teneinde het voor beide partijen onaantrekkelijk te maken om daadwerkelijk vijandelijke acties te starten. Gezien de schaal van de dreiging was het logisch om deze strategie niet als individueel land maar in bondgenootschappelijk verband te realiseren. Andere bedreigingen waren wel latent aanwezig maar werden volledig

ondergesneeuwd door het hoofdprobleem, mede volgens de gedachte dat de voor het hoofdprobleem gegenereerde capaciteit voldoende was om ook andere bedreigingen in voorkomend geval het hoofd te bieden. Deze laatste stelling werd nog eens versterkt door het feit dat de strategie vrijwel geheel was gestoeld op het aanwezig zijn van de capaciteit waardoor de handen, voor welke inzet dan ook, eigenlijk grotendeels vrij waren. Politiek en Defensie zaten op één lijn waardoor het budget eigenlijk nooit ter discussie stond.

Hoe anders werd het in de 90-er jaren. Het 'Rode Gevaar' bestond niet meer. De wereld was plotseling veilig geworden. Defensie was genoodzaakt om zich volledig te heroriënteren. Op zich waren daar ook wel mogelijkheden voor want de nagenoeg volledige focus op de Oost-West problematiek had andere internationale ontwikkelingen een beetje op het tweede plan gehouden. Toen daar meer aandacht aan werd besteed bleken er ook in de rest van de wereld zaken aan de orde die onze onverdeelde aandacht verdienden. Hierbij moet gezegd worden dat het voor een groot deel om zaken ging die eind twintigste/begin eenentwintigste eeuw nieuw opdoemden of in een stroomversnelling raakten. Denk bijvoorbeeld aan internationaal terrorisme maar ook aan een cultuuromslag van protectionisme (zeer sterk na WOII) naar belangstelling voor het wel en wee van de medemens. Groot probleem was dat politiek en Defensie niet meer op één lijn zaten. Nu het niet meer ging om het eigen hachje en er veel meer sprake was van een 'ver van mijn bed show' nam de bereidheid tot een adequate financiering sterk af. Met name in de negentiger jaren was de wens tot het innen van een 'vredesdividend' dermate pregnant dat het functioneren van Defensie vrijwel uitsluitend gericht was op overleven. Het is dan wel erg kort door de bocht om nu te stellen dat er toentertijd geen sprake was van een gedegen maritieme strategie en wij ons vrijwel uitsluitend beperkten tot het achterna lopen van de NAVO en het ons bekwamen in tactische spelletjes als een soort van 'selffulfilling prophecy'.

Het artikel bevat een gedegen analyse van de Nederlandse maritieme vitale belangen. Het is een verhaal dat de afgelopen jaren steeds duidelijker voor het voetlicht is gekomen als nieuwe werkelijkheid waarbinnen wij ons als krijgsmacht/KM zullen moeten profileren. Het is echter nadrukkelijk geen nieuw verhaal. In grote lijnen bestaat het al een jaar of tien. Het is dan wel wat teleurstellend om aan het eind van het artikel te constateren dat er een samenhangende maritieme strategie moet worden geformuleerd. Die had er natuurlijk al lang moeten zijn. Door het ontbreken ervan is er inmiddels een gapend gat ontstaan tussen de internationale veiligheidssituatie en de rechtvaardiging van de middelen die wij daar als KM tegenover zetten. Er is geen kader meer op basis waarvan behoeften kunnen worden geformuleerd. Een overigens zeer terecht verhaal van de heer Colijn over het nut van de Orion in Afghanistan, maar dat kan natuurlijk ook in breder verband worden getrokken, kan nergens aan opgehangen worden en er gebeurt dus niets mee. Zelfs de toekomstvisie 2030 borduurt in grote lijnen voort op plannen die al in de tijd van de Koude Oorlog in gang zijn gezet.

De behoefte aan een nieuwe maritieme strategie is dus allesbehalve nieuw. Zelfs de KVMO heeft enkele jaren geleden al een poging ondernomen om middels een werkgroep iets in die richting te ondernemen. Een lofwaardig initiatief waar uiteindelijk helaas niet veel van terecht is gekomen. We blijven om de hete brei heen draaien.

Tenslotte, er is in het kader van Nederlandse maritieme belangen natuurlijk méér dan zeeroverij. Het bestrijden ervan betreft echter

wel één van de meest wezenlijke taken van de KM. We kunnen deze problematiek daarom niet afdoen door er over mee te discussiëren en zo nu en dan een schip te sturen. We moeten er vol ingaan en deze zeer ongewenste situatie zo snel mogelijk (willen) beëindigen. Het bestaansrecht van de KM is ermee gemoeid.

KTZ b.d. M.D. Valentijn

Reactie auteur

Ik dank de heer Valentijn voor zijn reactie op het artikel 'Er is méér dan zeeroverij', die de noodzaak van (een) maritieme strategie bevestigt.

Tijdens de Koude Oorlog hebben enkele collega's zich in beperkte kring bezig gehouden met maritieme strategie. Zo heeft in 1987 de toenmalige LTZ 1 J.D. Blaauw, in een periode dat hij geen Tweede Kamerlid was, op verzoek van de BDZ en de KVMO een maritieme strategie geschreven. Dit verdienstelijke werk van 248 bladzijden moest in enkelvoud naar de BDZ en werd 'geheim' gerubriceerd. Het heeft daardoor niet kunnen bijdragen aan de vorming van marineofficieren, laat staan een breder publiek. Andere documenten zoals bijvoorbeeld het Operationeel Concept Koninklijke Marine (OCKM) bleven eveneens zorgvuldig bewaard in de brandkast.

De huidige complexiteit van maritiem optreden vereist een wetenschappelijke benadering van maritieme strategie. Maritieme strategie hoort bij de professionele en intellectuele bagage van marineofficieren. Het KIM en de HKV verzorgden dit vak niet of nauwelijks. Nu ligt de verantwoordelijkheid daarvoor bij de Nederlandse Defensie Academie (NLDA). Sinds de oprichting van de NLDA in 2005 wordt de Bachelor Krijgswetenschappen verzorgd door de Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW) in Breda. In Breda worden nu dus ook de maritieme krijgswetenschappen gedoceerd aan toekomstige officieren. De faculteit bij het KIM verzorgt – naast een aantal inleidende vakken – uitsluitend nog technisch onderwijs. De FMW is volop in het proces van accreditatie en moet straks naast Bachelor diploma's wellicht ook Master diploma's kunnen afgeven.

Het is daardoor verwonderlijk dat voor het maritiem onderwijs in Breda slechts één formatieplaats voor een marineofficier is gereserveerd, overigens tegenover een veelvoud van officieren van land- en luchtmacht die zich met land- en luchtop treden bezighouden. Deze ene marineofficier is verantwoordelijk voor het maritieme onderwijs en ook voor de maritieme onderwijsontwikkeling. Het behoeft geen betoog dat één man te weinig is om een universitaire afstudeerrichting maritieme strategie te ontwikkelen en te doceren.

Initiatieven om maritieme strategie tot ontwikkeling te brengen moeten beklijven. Terecht merkt de heer Valentijn op dat we niet hebben dóórgepakt bij eerdere maritiem-strategische initiatieven. Bij de NLDA ligt nu een kans. De FMW zou het expertisecentrum moeten zijn waar maritieme strategie wordt ontwikkeld en overgedragen aan toekomstige generaties marineofficieren. Als we dit willen bereiken dan zal maritieme onderwijsstaf bij de Faculteit in Breda wel substantieel versterkt moeten worden.

KLTZ mr N.A. Woudstra

‘Hoezo, ik ben geen veteraan? Ik heb nota bene een Herinneringsmedaille Vredesoperaties ontvangen’

U gaat op missie en terug in Nederland ontvangt u namens de Nederlandse regering de Herinneringsmedaille Vredesoperaties.

Wanneer u na enige tijd de dienst verlaat en een veteranenpas aanvraagt krijgt u echter te horen dat u helemaal geen veteraan bent.

Zomaar een situatie die vandaag of morgen zou kunnen plaatsvinden, of wellicht kort geleden al heeft plaatsgevonden. Vreemd, want elke militair weet dat wanneer hij of zij heeft deelgenomen aan een vredesmissie, bij het verlaten van de krijgsmacht, recht heeft op de veteranenstatus.

Het betreft hier uitsluitend het (voormalige) personeel van de krijgsmacht dat heeft deelgenomen aan de missie ten behoeve van het *World Food Programme*, de EU-missie *Atalanta* en de NAVO-missie *Allied Protector*. Allemaal missies ten behoeve van het beschermen van schepen tegen piraterij voor de kust van Somalië en in de Golf van Aden.

Hoe het kan dat een gewezen militair, die heeft deelgenomen aan één of meerdere van deze genoemde missies, ondanks het ontvangen van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties, geen veteraan is? Om te komen tot beantwoording van de vraag ga ik achtereenvolgens in op de toekenningsgronden van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties; de regels met betrekking tot de aanspraak op de veteranenstatus en de besluiten tot deelname aan de genoemde operaties.

De Herinneringsmedaille Vredesoperaties

De Herinneringsmedaille Vredesoperaties is ingesteld bij Koninklijk Besluit van 23 maart 2001 en komt voort uit de herziening van het Nederlandse Decoratiebeleid.¹

Deze onderscheiding is bedoeld als **blijk van waardering** van de Nederlandse regering voor inzet als bedoeld in artikel 100, eerste lid, van de Grondwet, ter handhaving of bevordering van de vrede en is in de plaats gekomen van de Herinneringsmedaille VN-operaties en de Herinneringsmedaille Multinationale Vredesoperaties. Heden ten dage ontvangt (o.a.) elke militair die namens de Nederlandse regering is ingezet bij een vredesmissie, waar ook ter wereld, deze Herinneringsmedaille.

De veteranenstatus

Defensie verstaat onder een veteraan: ‘alle gewezen militairen met de Nederlandse nationaliteit die het Koninkrijk hebben gediend in oorlogsomstandigheden of daarmee overeenkomende situaties, inclusief vredesmissies in internationaal verband. Met nadruk wordt hierbij inbegrepen het personeel van het voormalig Koninklijk Nederlands Indisch Leger en het vaarplichtig koopvaardijpersoneel uit de Tweede Wereldoorlog.’²

Deze definitie geeft nog geen antwoord op de vraag. Vredesmissies worden zelfs expliciet genoemd in de definitie.

Besluit tot deelname

Aangezien de besluiten op slechts marginale punten afwijken, behandel ik hier het besluit tot deelname aan de EU-missie Atalanta, die op dit moment nog steeds gaande is.

Op 19 december 2008 werd de Tweede Kamer, gelet op artikel 100 van de Grondwet, door het kabinet geïnformeerd³ over het besluit om vanaf medio augustus 2009 tot medio december 2009 een luchtverdedigings- en commandofregat, Hr.Ms. Evertsen, in te zetten ten behoeve van de maritieme EU-operatie Atalanta. Hierbij werd de volgende gronden voor deelname aangedragen:

‘Door zijn bijdrage aan operatie Atalanta, geeft Nederland gevolg aan oproepen van de VN-Veiligheidsraad, in het bijzonder de VN-Veiligheidsraadresoluties 1814, 1816 en 1846 (2008), om een gecoördineerde inzet voor de kust van Somalië te ondersteunen, ter bescherming van humanitaire transporten en ter afschrikking van piraterij. Met de inzet van een fregat en het leveren van de *Force Commander* levert Nederland in de tweede helft van 2009 een substantiële bijdrage aan de eerste maritieme EVDB-operatie. De bestrijding van piraterij en gewapende overvallen op zee vormt tot slot een uiterst concrete bijdrage aan handhaving van de internationale rechtsorde. Piraterij is immers in strijd met het internationale recht; in het bijzonder het VN-zeerechtverdrag.’

Bij ministerieel besluit van 13 januari 2009 wordt, ter herinnering aan deze inzet, Artikel 1 van het Besluit gespen Herinneringsmedaille Vredesoperaties gewijzigd⁴. Hierbij wordt de gesp ‘EU OPERATIES’ toegekend aan de militairen die zijn ingezet aan de EU-operatie Atalanta.

Uit de brief van het Kabinet aan de Tweede Kamer blijkt duidelijk dat één van de gronden om deel te nemen aan de EU-operatie

Atalanta het handhaven van de internationale rechtsorde is. Een tweede grond die wordt genoemd is het verlenen van humanitaire hulp. Dit wordt tevens bevestigd door het besluit van de minister van Defensie van 8 december 2008, waarbij de EU-operatie Atalanta op basis van artikel 1, lid a.2. van de Regeling Voorzieningen bij Vredes- en Humanitaire Operaties⁵ wordt opgenomen in tabel 4: Overzicht Humanitaire operaties. Ook de missies ten behoeve van het *World Food Programme* en de NAVO-missie *Allied Protector* zijn bij de respectievelijke besluiten opgenomen in tabel 4: Overzicht Humanitaire operaties.

Uit deze besluitvorming moet worden geconcludeerd dat er bij de genoemde missies sprake is van humanitaire operaties. Het is dan ook hier dat een deel van de vraag wordt beantwoord hoe het kan dat een gewezen militair, die heeft deelgenomen aan één of meerdere van de genoemde missies, ondanks het ontvangen van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties, geen recht heeft op de veteranenstatus: de militair heeft deelgenomen aan een humanitaire operatie en niet aan een vredesmissie. Deelname aan een humanitaire missie geeft, zoals bleek uit de regels met betrekking tot de aanspraak op de veteranenstatus, geen recht op de veteranenstatus.

Blijft staan de combinatie van het, namens de Nederlandse regering, ontvangen van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties, maar geen veteraan zijn. Naar zal blijken, is dit formeel niet mogelijk:

De reden hiervoor is te terug vinden in de toelichting op het Instellingsbesluit van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties. In deze toelichting wordt met betrekking tot artikel 1 gesteld⁶: ‘Van de begripsbepalingen, die in dit artikel zijn opgenomen, is met name de definitie van “vredesoperatie” van belang. In onderdeel b wordt “vredesoperatie” omschreven als “inzet of ter beschikking stellen van de krijgsmacht als bedoeld in artikel 100, eerste lid, van de Grondwet, ter handhaving of bevordering van de vrede”’. De verwijzing naar artikel 100, eerste lid, van de Grondwet brengt tot uitdrukking dat het gaat om optreden van de krijgsmacht in internationaal verband, op basis van een daartoe strekkend besluit van de regering. Het desbetreffende optreden moet zijn gericht op het handhaven of bevorderen van de vrede. Overig optreden van de krijgsmacht ter handhaving of bevordering van de internationale rechtsorde, zoals deelname aan humanitaire hulpverlening en hulpverlening bij natuurrampen, valt niet onder de definitie van ‘vredesoperatie’, en daarmee ook buiten de werkingssfeer van het onderhavige besluit.

Hieruit moet worden geconcludeerd dat de militair die in aanmerking komt voor de Herinneringsmedaille Vredesoperaties na dienstverlating automatisch recht heeft op de status van veteraan.

Geconcludeerd moet dan ook worden dat het personeel dat heeft deelgenomen aan de missie ten behoeve van het *World Food Programme*, de EU-missie Atalanta en de NATO-missie *Allied Protector* ten onrechte de herinneringsmedaille Vredesoperaties toegekend heeft gekregen. Deelname aan humanitaire hulpverlening wordt in de toelichting nota bene expliciet uitgesloten van toekenning van deze herinneringsmedaille.

Epiloog

Het feit dat de minister van Defensie de deelnemende militairen aan de missies ten behoeve van het *World Food Programme*, de

EU-operatie Atalanta en aan de Operatie *Allied Protector* een blijvend teken van herinnering wenst te geven als waardering voor erkenning van hetgeen dit personeel heeft gedaan, strekt hem tot eer en past binnen het huidige beleid van Defensie dat stelt dat waar veel mensen bijzondere inzet betonen, zij allen - ongeacht rang of positie - daarvoor ook de erkenning krijgen die ze verdienen, immers: 'ere wie ere toekomt'⁷. Het feit dat veel militairen deze erkenning, in de vorm van een onderscheiding, met trots op het uniform dragen benadrukt de emotionele waarde die wordt toegekend aan deze vorm van waardering en erkenning. Ook de Nederlandse regering is de laatste jaren druk doende de erkenning van en de waardering voor de verdienste voor Nederland van de (gewezen) militairen te verankeren in wet- en regelgeving, alsmede uit te dragen naar de Nederlandse samenleving. Hierin is nadrukkelijk ook de zorgplicht voor de veteraan opgenomen. De huidige druk van de Tweede Kamer op de staatssecretaris van Defensie om te komen tot een Veteranenwet, het Landelijk Zorgsysteem Veteranen en het instellen van de Landelijke Veteranendag, waarop publiekelijk o.a. Herinneringsmedailles worden uitgereikt aan (gewezen) militairen, zijn hiervan enkele voorbeelden. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat het hier wet- en regelgeving betreft m.b.t. de Nederlandse veteraan en niet alle gewezen militairen.

Het is dan ook vanwege de verbeterde positie van de veteraan in de Nederlandse samenleving, alsmede de specifiek aan de veteranenstatus gekoppelde voorzieningen, dat Defensie zorgvuldig dient te zijn bij die beslissingen waarbij wordt gerefereerd aan de veteranenstatus. Het toekennen van de Herinneringsmedaille Vredesoperaties is zo'n beslissing.

Noten

¹ Eindrapport Commissie Toekomst Decoraties, d.d. 5 juli 2001.

² www.mindef.nl.

³ Kamerbrief, kenmerk DVB/CV-560/08, d.d. 19 december 2008.

⁴ Staatscourant 2009 nr. 14, d.d. 22 januari 2009.

⁵ VVHO lid 1.a.2. 'een door de Minister als humanitaire operatie aange-

Voorzieningen voor veteranen

Veteranenpas:

De veteranenpas is de toegangpas tot de verschillende voorzieningen voor veteranen.

Aan de veteranenpas zijn o.a. de volgende voordelen verbonden:

- Toezending Draaginsigne Veteraan;
- Gratis twee maal per jaar, met partner, vrij reizen naar een evenement voor veteranen. Bijvoorbeeld een reünie of herdenking van het eigen onderdeel, maar ook een aantal grotere evenementen, waaronder de Veteranendagen van de vier krijgsmacht delen en de herdenking bij het Nationaal Indië-monument te Roermond;
- Gratis abonnement op Checkpoint, het maandblad voor veteranen;
- Gratis toezending van een Defensieblad naar keuze;
- Gratis internet-aansluiting en e-mailadres;
- Diverse aanbiedingen van onder meer musea en reisorganisaties.

De veteranenpas is uitsluitend aan te vragen via het Veteraneninstituut.⁸

Landelijk Zorgsysteem veteranen (LZV)

Het LZV is een en civiel-militair samenwerkingsverband van 19 gespecialiseerde zorginstellingen. De diensten van het LZV liggen op het vlak van intake en maatschappelijk werk, laagdrempelige ondersteuning en meer gespecialiseerde hulpverlening lopend van enkelvoudige behandelingen tot topklinische zorg. Het LZV levert maatwerk, in principe zo dicht mogelijk bij huis, aan Nederlandse veteranen en dienstslachtoffers, hun partners en gezinnen.

merkte daadwerkelijke militaire inzet buiten Nederland voor hulpverlenende taken'.

⁶ Staatsblad nr. 186, d.d. 24 april 2001.

⁷ www.mindef.nl/Handboek_onderscheidingen.

⁸ www.veteraneninstituut.nl.

CARTOON

De Mariniers: een wereldkorps

Uniek overzicht van de geschiedenis van het Korps Mariniers

Het Korps Mariniers van de Koninklijke Marine heeft een zeer lange geschiedenis. Opgericht in 1665, dient het korps al bijna drie-en-een-halve eeuw de Nederlandse samenleving. Hun opdrachten voeren de mariniers overal ter wereld uit, meestal opererend op het snijvlak van land en water. Veelzijdig en wereldwijd inzetbaar: *een wereldkorps!*

De drie dvd's in deze box brengen de geschiedenis van de Nederlandse mariniers vanuit zoveel mogelijk invalshoeken in beeld. Daarbij wordt gebruikgemaakt van materiaal uit binnen- en buitenlandse instellingen, maar vooral van het rijke filmarchief van het *Nederlands Instituut voor Militaire Historie* in Den Haag. De dvd's bevatten aangrijpende ooggetuigenverslagen van mariniers en een deskundige historische uitleg.

Het recente verleden van het korps komt vooral tot leven door de herinneringen van de mariniers zelf. Van de mariniers die nog kunnen navertellen hoe het er in de meidagen van 1940 aan toeging tegen de Duitse parachutisten op de Maasbruggen in Rotterdam tot de mannen die nu in Uruzgan dienen.

Naast de hoofdfilm, die verdeeld over de drie dvd's chronologisch de geschiedenis van het korps vertelt, vindt u op de dvd's een keur aan beeldmateriaal. Zo staan op de dvd's onder andere:

- Beelden van mariniers in vooroorlogs Rotterdam
- Een unieke kleurenfilm over de Eerste Politionele Actie in Nederlands-Indië
- De flitsende promotiefilm die cineast Paul Verhoeven in 1965 voor het Korps maakte
- Mariniers op Nieuw-Guinea en de Antillen
- Verslagen van de inzet in Cambodja, Bosnië en Irak.
- Interviews met beroemde mariniers
- En nog veel meer...

**Met korting te bestellen via
www.mariniersbox.nl**

Drie dvd's met boekje
Speelduur: meer dan 7 uur!
Geproduceerd door Tijdsbeeld Media i.s.m.
het Nederlands Instituut voor Militaire
Historie
Prijs: € 24,99

marineclub

Bubbels & oliebolle New year's party

16.01.10

De Marineclub biedt u een **Nieuwjaarsborrel met oliebolle** aan!

U bent van harte welkom van 17:30-19:00 uur om samen met het team op het nieuwe jaar te proosten!

Gasten die daarna nog verder willen genieten, kunnen zich opgeven voor het **drie gangen Nieuwjaarsmenu!**

Drie gangen **Nieuwjaarsmenu** voor een gereduceerd tarief van **€ 18,50**

Reserveren: 0223- 614225/ 657688

Axel Reinout van Willigenburg

Deze maand staat de LNTKOLMARNES KMR A.R. van Willigenburg (1953) centraal. Hij woont in Veenendaal en is thans trainer leiderschapsontwikkeling met persoonlijk motto: 'Je leven leiden is veel leuker dan je leven lijden.'

Axel van Willigenburg geeft uitleg (fotocollectie Van Willigenburg)

Waarom ooit naar het Korps Mariniers?

'Na de HBS had ik nog geen idee wat ik wilde en besloot dan ook mijn dienstplicht eerst maar "te doen". Met HBS-A kon je talen, rechten en economie gaan studeren. De eerste maanden van de POTOM (de Praktische Opleiding tot Officier der Mariniers) bleken een mooie stage; de setting beviel mij. Ik realiseerde mij toen dat ik niet binnen wilde zitten en dat ik fysieke & mentale uitdagingen zocht.'

Hoe kijkt u terug op uw opleidingsperiode?

'Ik geloof niet dat ik mij heb laten verrijken met veel nuttige kennis, wel leerde ik om samen te leven met anderen in een omgeving met veel spelregels. Ik heb vooral een aantal hele sympathie-

ke lotgenoten leren waarderen en bovendien een belangrijk deel van mijn vorming beleefd. Het had allemaal wel wat korter gekund, denk ik.'

Wat zijn voor u de hoogtepunten in uw operationele periode bij het Korps mariniers?

'Ik heb 2 jaar als uitwisselingsofficier bij het Amerikaanse USMC in verschillende banen gediend. Het leiden van de *Tri Marine Corps* expeditie naar Mount McKinley vormde hierbij het hoogtepunt. In de winter van 1991 was de planning om ingezet te kunnen worden in de 1^e Golfoorlog; toch zijn we maar "gewoon naar Noorwegen" gegaan en direct erna was de inzet in Irak omdat, nadat de kruitdampen van Desert Storm waren opgetrokken, er

een groot Koerdisch vluchtelingenprobleem was ontstaan. Ik vond dat een spannende en boeiende tijd!

De wintertrainingen in Noorwegen vormden sowieso hoogtepunten maar speciaal in 1995, toen bezuinigingen tot een extra primitieve uitvoering leidde. Maar ook met hierdoor het ontstane gebrek aan enig comfort, in aanhoudende pittige kou, werd er weer het beste van gemaakt: typisch “des mariniers”. Ik voelde mij heel trots als wij na zo’n training terugvlogen naar

Ik heb vooral een aantal hele sympathieke lotgenoten leren waarderen

Nederland. Het bataljon was geormerkt als *Strategic Reserve* in Bosnië. Ik was ervan overtuigd dat alle eenheden binnen het bataljon hun werk heel goed zouden doen, wanneer er op de knop zou worden gedrukt.’

In 2000 besloot u het Korps te verlaten. Hoe kijkt u daarop terug?

‘Ik heb bij vol verstand de stap gezet om op mijn 47e jaar, in het zicht van de LOM-haven, het Korps Mariniers te verlaten. De reacties die ik kreeg waren bijna allemaal heel positief; er ontstond in ieder geval weer bevorderingsruimte!

Ik ging weg omdat ik trouw wilde blijven aan de redenen waarom ik bij de mariniers was gekomen: “niet binnen zitten, maar mentale en fysieke uitdagingen”. Eigenlijk ging het erom dat ik “buiten wilde spelen”, met zoveel mogelijk vrijheid. Dat zat er niet meer in.’

En toen die baan bij de Nederlandse Klim – en Bergsport Vereniging (NKBV)....?

‘Daar is nog wat aan vooraf gegaan; want toeval bestaat niet. In de fase die de meesten van ons wel kennen (begin tot midden 30), vroeg ik mij af of het gras buiten het hek niet groener was. Ik was immers officier der mariniers en *Mountain Leader*. Dan kun je toch wat, dacht ik zo. In 1984 zag ik de vacature voor directeur van de Alpen Vereniging, maar heb toen niet gereageerd; misschien koudwatervrees. Wel besepte ik dat ik dat nog wel eens zou willen worden. In 2000 werd mij gevraagd om hiervoor mee te doen aan de sollicitatieronde.’

Wat zijn grote verschillen met het Korps Mariniers?

‘De ruimte, die ik zocht, vond ik wel weer terug bij mijn baan bij de NKBV. Er zijn natuurlijk wel hele grote verschillen met de militaire wereld. Allereerst bestaat de wereld van de georganiseerde sport vooral uit vrijwilligers, aangevuld met een kleine component beroeps. Bovendien is er geen sprake van hiërarchie, waardoor het belang van helder communiceren cruciaal is. Laat ik zeggen: meer teamgericht – dan taakgericht communiceren. Invloed is belangrijker dan macht.’

Misschien is wel de grootste overeenkomst de aanwezigheid van “een engel”. Om de verbinding aan te geven tussen mariniers wordt de beeldspraak van de engel vaak gebruikt: dat je (aan)gestoken bent en dat de korpsengel is blijven zitten. Zo’n effect heb ik bij de klim- en bergsporters ook gezien en dat is prachtig.’

Inmiddels alweer 2 jaar DuxTrail....

‘Ik bereikte na een hele leerzame en enerverende tijd mijn uiterste houdbaarheidsdatum bij de sport in 2007. Er zijn niet zoveel plekken waarin je, bij voorbeeld, én met arbeidsvoorwaarden én met marketing én met sportontwikkeling bezig bent.

Nog steeds wilde ik echter graag “naar buiten”. Als dat zo hardnekkig is, moet je doen wat je leuk vindt (en waar je iets vanaf weet). In de tijd (begin 80-er jaren), waarin ik net *Mountain Leader* was, waren in de Ardennen allerlei “survivalachtige” bedrijfjes aan het ontstaan. Ik had mij toen al voorgenomen dat ik daar ooit eens iets mee zou willen doen, maar dan niet van het type survival en ook niet van het type “teambuilding-als-het-maar-gezellig-is”.

Het moest om meer gaan. Tijdens de laatste jaren is die gedachte volwassen geworden en besloot ik mij in 2007 te gaan richten op leiderschapsontwikkeling en teameffectiviteit. Ik heb toen DuxTrail opgestart. Ik ben er namelijk van overtuigd dat iedere organisatie een geweldige hoeveelheid talent herbergt, maar helaas vaak niet in staat lijkt om die bron voldoende aan te boren. Het leiderschap heeft daarin een cruciale functie.

Leiderschap is sowieso het fundament van iedere organisatie. Als je het ontwikkelt wordt het beter; als je het niet onderhoudt wordt het zwakker. In de trainingen van DuxTrail fungeert het landschap als leermiddel, tegelijkertijd is het de juiste omgeving om als deelnemer te experimenteren.

Inmiddels heb ik gewerkt voor ING, voor het Ministerie van L&V en voor Nyenrode. Maar ook voor de KM, omdat een betere mix van taakgericht en mensgericht leidinggeven noodzakelijk is. Ik ben trots op de opdrachten, zoals ik er ook trots op ben dat ik mijn droom heb durven formuleren en tot nu toe heb mogen leven.’

Hebt u nog meer binding met de KM?

‘Waar ik ook trots op ben is mijn betrokkenheid als reservist bij het opbouwen en “runnen” van de Nationale Veteranendag in Den Haag. Tijdens de op- en afbouw en de dag zelf werk ik met actief dienende en reserve mariniers, samen met vlootpersoneel. Dat is werkelijk geweldig. Samenwerken is dan echt samen werken.’

Wat wilt u de leiding van de Koninklijke Marine meegeven?

‘De marine is een hele bijzondere organisatie met ongelooflijk veel, zeer bekwame, loyale mensen. Het kan best zijn dat er weer hele harde bezuinigingen aankomen, als gevolg van de financiële crisis. Ik wens de marineleiding de wijsheid toe om keuzes te maken en deze uit te leggen aan de eigen *shareholders*!’

EBAO is dood! Leve EBAO!

In het hoofdkwartier van de ISAF-missie in Kabul, waar wij in januari van dit jaar waren, kwamen wij in gesprek met de Amerikaanse kolonel Bobby Claflin. Hij was net vier weken daarvoor in het hoofdkwartier gearriveerd en had de taak gekregen om leiding te geven aan de zogenaamde *Afghan Assessment Group*. Toen wij hem vertelden dat wij bezig waren met een Nederlands onderzoek naar de *Effects Based Approach to Operations* (EBAO), reageerde hij met een ontmoedigend: 'EBAO is dood!' Maar dat was gelukkig geen reden om het gesprek te beëindigen, want zijn enthousiaste vervolghet verhaal deed vermoeden dat het met dit overlijden nogal meeviel.

Op weg naar beoogde effecten.

Bobby Claflin was door de ISAF-commandant persoonlijk uit het Pentagon gehaald om orde op zaken te stellen inzake de vele manco's ('*our metrics suck*') op het gebied van planning en control in de ISAF-missie. In het bijzonder zou hij zich toelagen op het vaststellen van de effecten van de operaties in Afghanistan. Dat is precies waar EBAO over gaat: het formuleren van doelstellingen in de vorm van beoogde effecten die met militaire missies en acties en in samenwerking met niet-militaire actoren gerealiseerd moeten worden². Die effecten - beoogde veranderingen in de toestand van het operatiegebied - kunnen zich voordoen op elk denkbaar terrein: fysiek, economisch, bestuurskundig en psychologisch (b.v. het veiligheidsgevoel van de bevolking)³. Zij kunnen het gevolg zijn van zowel puur militaire als niet zo puur militaire activiteiten zoals CIMIC, psychologische operaties of ontwikkelingssamenwerking. Het denken in effecten van militaire missies heeft een lange krijgskundige traditie die teruggaat tot Sun Tzu en

von Clausewitz. Maar het concept lijkt vooral groot te zijn geworden door de toegenomen inzet van de luchtmachten, die op een rationele wijze willen kijken naar de effecten die zij sorteren met hun bombardementen en andere inzet van het luchtwapen.

In de huidige vredesoperaties, zoals die in Afghanistan, wordt ook gedacht in termen van te realiseren effecten, maar de beoogde effecten zijn veelal breder dan wat *target value analysis* voorafgaand aan, of *battle damage assessment*, *after action review* of *debriefing* na afloop van geweldsacties beogen te doen. De huidige vredesoperaties strekken immers qua intentie en reikwijdte beduidend verder dan traditionele oorlogsvoering. Een dergelijke breedte maakt een onderwerp moeilijk beheersbaar en

EBAO staat ter discussie en niet zo'n beetje ook

begrijpelijk. EBAO is waarschijnlijk mede daarom recentelijk op basis van ervaringen in Irak en Afghanistan 'dood verklaard', of gezien als '*the emperor's new clothes*'⁴. Er is zoals hieronder valt te lezen controverse over het onderwerp, controverse en onduidelijkheid. Vandaar dit artikel. We willen een inventaris maken van de stand van zaken op dit gebied in de ISAF-missie, waarbij we ons voornamelijk zullen richten op de niveaus van Kabul (HQ ISAF) en Kandahar (HQ *Regional Command South*).

EBAO in discussie

Zoals aangegeven, staat EBAO staat ter discussie en niet zo'n beetje ook. In het Amerikaanse tijdschrift *Parameters* werd onlangs stevig gedebatteerd over het belang van *Effects-Based Operations*⁵. Hierbij waren een voor- en een tegenstander aan het woord. De tegenstander van EBAO is geen kleine jongen: generaal Mattis, de commandant van de US JOINT Forces Command. Hij is stellig in zijn uitspraken:

'EBO assumes a level of unachievable predictability (...), cannot correctly anticipate reactions of complex systems (...), calls for an unattainable level of know-

ledge of the enemy (...), is too prescriptive and over-engineered (...), discounts the human dimension (...), fails to deliver clear and timely direction to subordinates (...), and uses confusing terminology.'

Verder:

'I am convinced that the various interpretations of EBO have caused confusion throughout the joint force and among our international partners; and one must ask the critical question: is EBO even a viable operating concept?'

Mattis eindigt dan ook met:

'Effective immediately, USJFCOM⁶ will no longer use, sponsor, or export the terms and concepts related to

lende onderdelen en staven meer dan eens verkeerd gebruikt.

Maar voor het overige veroordeelt hij in niet mis te verstane woorden de redenering en de selectieve voorbeelden die generaal Mattis hanteert om zijn betoog te onderbouwen. Ruby acht het vervangen van het denken in effecten door de intuïtie van de commandant een grote achteruitgang, die tot gevaarlijke situaties kan leiden. Wat immers als de intuïtie van de commandant faalt? Weet een commandant zoveel meer dan anderen die samen met hem in de missie werken? Is dat geen al te geromantiseerd en zelfs ouderwets beeld van (militair) leiderschap?

Voor Ruby is het zonneklaar dat militaire actie zonder

Hoe betrouwbaar zijn de data?

EBO (...) in our training, doctrine development, and support of JPME⁷.

Daarvoor in de plaats stelt hij het belang van het bezonnen, eerlijke en gedisciplineerde oordeel van de commandant en de wijze waarop deze dat communiceert in de richting van de manschappen. Hiervoor heeft hij het nieuwe *Commander's Appreciation and Campaign Design* gelanceerd dat het denken in EBAO-termen moet vervangen. Toch is ook voor Mattis belangrijk dat er duidelijk omschreven doelstellingen bij het aangaan van militaire acties moeten zijn.

Met die laatste uitspraak opent hij de ruimte voor een tegenaanval en die komt van kolonel Ruby, *chief of doctrine* van het *intelligence bureau* van de Amerikaanse luchtmacht⁸. Ruby erkent dat EBAO geen panacee is waarmee wonderen verricht kunnen worden. Ook stelt hij vast dat rondom het effectdenken zich verschillende eigenaren hebben gemeld, die elk hun eigen interpretaties en opvattingen hebben. Daardoor is EBAO door de verschil-

analyse van doelstellingen en te bereiken effecten ondenkbaar is. In Irak hebben acties zonder analyse van doelen en beoogde resultaten er meer dan eens toe geleid dat de tegenstanders het tempo en het initiatief namen, omdat zij – aldus Ruby – wel aan EBAO deden! Natuurlijk ziet Ruby de problematische kanten van het denken in effecten of resultaten. Het is veel gemakkelijker om vast te stellen wat de organisatie aan activiteiten verricht: aantallen dollars gespendeerd, aantallen wapens ingezameld, aantallen helmen aan de bevolking uitgedeeld en aantallen tegenstanders gedood. Maar – aldus Ruby – die activiteiten zeggen in feite nog helemaal niets over de bereikte effecten in termen van herstel van veiligheid van de openbare orde, economische en bestuurskundige ontwikkelingen enzovoorts. Kortom, de introductie en de benutting van EBAO is niet zonder moeilijkheden aldus Ruby, maar:

'...the fact that we have yet to consistently perfect an approach that one day may result in more effective operations does not mean that such an approach should be ignored or dismissed⁹.'

Bevindingen uit Afghanistan

Zo'n debat leidt tot de noodzaak om zelf ter plekke onderzoek te doen. Zoals vermeld, vond dit onderzoek in januari van dit jaar plaats in Afghanistan; het werd uitgevoerd door een team van drie personen die zowel bij het *Regional Command South* in Kandahar als in HQ ISAF in Kabul zijn geweest¹⁰. Tijdens deze periode hebben we gezamenlijk en afzonderlijk 63 interviews afgenomen met sleutelpersonen in Kabul (39) en Kandahar (24). De respondenten waren zowel militair als civiel en naast Nederland afkomstig uit 16 andere landen, waaronder Amerika, Groot-Brittannië, Australië en Duitsland. Daarnaast hebben wij een aantal werkbesprekingen en briefings mogen bijwonen, een groot aantal informele gesprekken gevoerd en veel beleidsmatige informatie kunnen verzamelen. Op basis van al dit datamateriaal zijn we tot de volgende generieke bevindingen inzake EBAO in de ISAF-missie gekomen¹¹.

In het algemeen wordt er in de ISAF-missie en zeker in het HQ in Kabul door een serieus te nemen aantal mensen aan EBAO en *assessment* van de situatie gewerkt (naar schatting waren in Kabul alleen al 40 personen full-time bezig met het maken van *assessments*). EBAO wordt daarom zeker als een belangrijke kwestie in de missie gezien, en al helemaal in het hoofdkwartier. Maar tijdens de gesprekken kwam telkens weer het debat - of de controverse - tussen intuïtiegedreven en assessmentgestuurd leiderschap naar voren¹². Dat is hetzelfde debat tussen voor- en tegenstanders dat we hierboven in *Parameters* gevoerd hebben zien worden. Net als Mattis blijken niet alle ISAF-commandanten volledig doordrongen van het

EBAO wordt zeker als een belangrijke kwestie in de missie gezien

nut van het denken in effecten, of zij hanteren slechts een beperkt aantal te bereiken effecten: *'the Regional Commands are a disaster in this, they have limited personnel and only focus on security'*, aldus een gesprekspartner in het HQ. Als er door de Regionale Commando's gekozen moet worden, gaat de voorkeur uit naar direct operationeel personeel en niet naar *effects assessors*. Dat is op zichzelf zeker niet onbegrijpelijk, maar voor een goede uitvoering van EBAO en *assessments* is dit niet zo gunstig. Ten aanzien van de *planning* hebben we kunnen vaststellen dat doelen en beoogde effecten meestal wel zijn opgenomen in de operatieplannen. Dit betreft onder meer de bekende 11 generieke beoogde effecten van de missie, zoals het terugdringen van de corruptie in het land, het verhogen van de veiligheid, economische (weder)opbouw en het creëren van een goed bestuur. Het goede nieuws is dus dat er zeker in effecttermen gedacht wordt, die bovendien ook veel meer *comprehensive* dan voorheen

opgevat worden. Maar deze effecten zijn vaak weinig specifiek en daardoor niet leidend in de besluitvorming.

Verder is het opmerkelijk dat de gedefinieerde doelen en beoogde effecten op het niveau van RC(S) en ISAF HQ in aantal en inhoud niet altijd overeen komen met de door de *Task forces* gehanteerde doelen en effecten. Terwijl de hoofdkwartieren in Kabul en Kandahar 11 effecten hebben gedefinieerd, heeft de *Task Force Uruzgan* (TFU) er bijvoorbeeld 23. Dit bemoeilijkt een vergelijking en afstemming tussen de verschillende niveaus.

Bij planningsopdrachten worden in het algemeen geen duidelijk omschreven opdrachten voor gegevensverzameling toegevoegd, iets wat wel nodig is om effecten te kunnen vaststellen. Bij de *uitvoering* van de opdrachten worden aan eenheden, die voor een actie 'buiten de poort' moeten, wel opdrachten gegeven, die naar effecten kunnen worden teruggevoerd. Deze informatie lijkt echter vaak in onvoldoende mate bij de hogere echelons te komen. Tijdens een informele bijeenkomst met acht Nederlandse officieren bleken er zes niet van het bestaan van dit type denken en van de geformuleerde effecten op de hoogte te zijn. Voor zover er hierover al iets te lezen valt in handboeken of doctrines, nemen slechts relatief weinigen er kennis van. De respondenten gaven aan dat in de voorbereiding op de missie in Afghanistan weinig aandacht besteed was aan het werken vanuit het perspectief van te bereiken effecten.

Uiteraard zijn er officieren, met name op het hoofdkwartier in Kabul, die zich exclusief met *assessment* bezig houden (maar daarvoor in hun vorige functies overigens vaak nooit iets mee te maken hebben gehad). Maar deze 'specialisten' ervaren diverse problemen in hun werk. De *Measures of Effect and Effort* zijn onduidelijk, zij veranderen vaak en zijn moeilijk meetbaar (*'our metrics suck'*, zoals Bobby Claflin na vier weken oriëntatie verzuchtte). De definities waarop deze metingen gebaseerd zouden moeten zijn, zijn eveneens vaak onduidelijk, vaag en verschillend (*'wat is corruptie?'*). De tijdsperioden op basis waarvan ontwikkelingen vastgesteld zouden moeten worden, veranderen soms per dag en per persoon die het woord voert. Tijdens een bijeenkomst van een grote werkgroep die de *assessment* van het voorgaande kwartaal moest voorbereiden, werd tijdens de vergadering zelf een voorstel voor een vergelijking in de tijd gemaakt *'shall we take the previous period as the time of reference or shall we take the same period in the previous year?'* Deze vraag kwam naar voren terwijl de kwartaalrapportage de volgende dag verzonden moest worden. In diezelfde vergadering - tijdens de bespreking van de ontwikkeling van de effecten - hoorden we ook: *'Hmm... I think we should raise the arrow!'* De spreker doelde hiermee op het eindoordeel dat aan een effect toebedeeld zou moeten worden. Al met al maakte de afwezigheid van vaste ijkpunten om ontwikkelingen in de tijd te kunnen beoordelen geen bijzonder sterke indruk. Het blijft daarom onduidelijk hoe de effecten en de ontwikkelingen daarin in de uiteindelijke *assessments* worden gepresenteerd.

Afstemming met andere spelers.

Ook het gebruik van het wel beschikbare cijfermateriaal, - met name de vele *pollings* onder de lokale bevolking zijn indrukwekkend – verloopt allerm minst vlekkeloos. De *assessors* hebben weinig inzicht in de waarde van de gepresenteerde data, in termen van representativiteit, geldigheid, tijdigheid en centrale tendentie (afwijkingen van het gemiddelde). Maar ze bekommeren zich er niet zo om. De cijfers worden vaak als objectieve indicatoren gebruikt en er worden extrapolaties gemaakt, die in een aantal gevallen tot schijnzekerheden leiden. Er wordt gewerkt met kwalitatieve informatie, maar overtuigende

de afstemming met andere spelers in de arena is matig

narratives, genuanceerde verhalen om de gegevens te duiden, blijven achterwege. Per slot van rekening, ‘we should not have too much information on one sheet’, aldus een Britse kolonel die de eerder genoemde vergadering leidde. Ten aanzien van de relatie tussen niveaus en eenheden hebben we kunnen vaststellen dat er betrekkelijk weinig connectie bestaat. Tussen de Regionale Commando’s en het HQ is er uiteraard gegevensuitwisseling, maar het blijkt dat elke nationale *task force* zijn eigen systeem van beoordelen van effecten heeft ontwikkeld. De Nederlandse krijgsmacht heeft het systeem dat door de operationele analisten van TNO is uitgewerkt¹³, de Britten hebben weer hun eigen werkwijze, enzovoorts. Daar zit weinig standaardisatie in en dat is een gevolg van het feit dat elke *task force* in sterke mate nationaal wordt aangestuurd (en rapporteert). In aansluiting op wat eerder al is vermeld, ervaren de Regionale Commando’s de *assessments* nogal eens als

bureaucratische rompslomp en rapporteren zij zelfs soms gewoon niet als zij daar op dat moment niet de mogelijkheid toe zien. Op provinciaal niveau worden de *task forces* en provinciaal reconstructie teams overspoeld met verzoeken om informatie te leveren, vaak in de vorm van *sitreps* of gestructureerde lijsten, die in veel gevallen om dezelfde informatie vragen. Aan die verzoeken wordt dan voldaan door informatie veelvuldig te kopiëren. De afstemming met de andere spelers in de arena is matig, voorzichtig gezegd. Er is relatief weinig contact met zowel de humanitaire organisaties als de Afghaanse regering en diens gevolg is er ook weinig kennis van wat de andere spelers in het veld doen.

Voor zover er samenwerking is, is die veelal ongestructureerd en persoonsgebonden. Van een gestructureerde *effects-based* benadering is echter zeker (nog) geen sprake.

Hoewel er toch ook respondenten zijn die positieve ontwikkelingen in het werken met EBAO zien is het beeld al met al niet bijzonder positief. In een recent uitgebracht rapport van *Rand Corporation*, gebaseerd op ervaringen in Irak en Afghanistan, wordt een portret geschetst dat sterk vergelijkbaar is met onze bevindingen. Een aantal citaten uit het rapport luiden als volgt:

‘...measuring effects directly is problematic, such statistics indeed indicate activity, but, (...) convey little meaning’; en ‘quantitative metrics allow for relatively uncomplicated comparisons. However, the inferences from these comparisons can be misleading (...)’¹⁴.

Hoe moeten we de levenskansen van EBAO tegen de achtergrond van dit soort formuleringen dan zien?

Conclusies, reflecties, aanbevelingen

Als we op generaal Mattis moeten afgaan, is het gedaan met EBAO. Zijn standpuntbepaling en beleidsvoornemen – ‘ophouden daarmee’ – lijkt deels begrijpelijk. Wij hebben in Afghanistan over te veel onvolkomenheden horen vertellen en we hebben te veel imperfecties zelf gezien om zeer enthousiast over het concept te zijn. Maar het tegenargument komt van Ruby en velen met hem. Militaire acties moeten wel gepaard gaan met het nadenken over doelstellingen en beoogde effecten, die geëxpliciteerd en duidelijk gecommuniceerd worden en waarover verantwoording wordt afgelegd. Dat moet meer zijn dan het bezonnen oordeel van de individuele commandanten. Het publieke domein kan met minder eenvoudig niet volstaan. Maar hoe krijgen wij EBAO dan uit de dood, of misschien de schijndood, gered? Zonder de wijsheid in pacht te kunnen hebben, willen wij het volgende betogen. Militaire operaties, zeker de ambitieuze crisis- en stabilisatie-operaties zoals die in Irak en Afghanistan, zijn intrinsiek moeilijk. Er is geen vaststaande kennis en er zijn geen vaste standaarden beschikbaar over hoe men de

gestelde doelen zou moeten bereiken: wie het weet mag het zeggen. Dat is de omschrijving van zogenaamde *wicked problems*¹⁵. Dit soort problemen zijn *ambiguous* en *fuzzy* en zij vragen om meer dan metingen en cijfermatige benaderingen. Zij vragen om interpretatie, betekenisgeving en kwalitatieve duiding, ook al omdat de gebeurtenissen met de grootste impact meestal onverwacht zijn en zelden af te leiden uit historische cijferreeksen; men denke maar eens aan de kredietcrisis die zo velen overvallen heeft¹⁶. Maar militairen willen altijd kwantitatieve gegevens hebben: 'a briefing with qualitative data (...) is not yet accepted'¹⁷.

Van die instelling zullen militairen moeten af stappen. Natuurlijk kunnen kwantitatieve gegevens, mits betrouwbaar, geldig, tijdig en adequaat geanalyseerd en mits zorgvuldig op die merites beoordeeld, niet gemist worden. Eenvoudige cijfers, *simple metrics*, kunnen veel discussies overbodig maken. Maar die eenvoudige cijfers moeten van een deugdelijke interpretatie, van *atmospherics*¹⁸ zo men wil, voorzien zijn. Die interpretatie zal niet alleen op het hoogste niveau gegeven moeten worden, maar zal moeten beginnen op het niveau van de rapportages die door de laagste operationele en tactische niveaus gemaakt worden. Eenvoudige *sitreps* zijn op zichzelf onvoldoende omdat zij doorgaans slechts beschrijving en weinig of geen interpretatie bevatten. De militairen op de werkvloer zien het meest en zij weten het beste wat er gebeurt (hoe de mensen op straat reageren bijvoorbeeld of het aantal winkeltjes dat open is op de bazaar). Zij kunnen aangeven wat cijfers in werkelijkheid betekenen. Maar dan moeten zij wel uitgenodigd worden om hun interpretatie van de werkelijkheid te geven. Van de meest

operationele niveaus moeten dan kwantitatieve én kwalitatieve gegevens - geïntegreerd én geïnterpreteerd - naar de hogere echelons geleid worden. Daar zal op getraind moeten worden in alle lagen van de krijgsmachtorganisatie. Maar ook zullen cijfers én interpretaties van de andere partners - inclusief de burgers - in het missiegebied in het totaalbeeld verwerkt moeten worden. Zoals Bouckaert en Haligan het formuleren: 'performance en resultaten moeten gesubjectieerd worden'. Dat wil zeggen: gebaseerd zijn op een continue interactie en dialoog van de verschillende typen actoren over die *performance* en de bereikte resultaten¹⁹. Er moet, in termen van de Bruijn²⁰, interactie in de fora van eigenaren en klanten van het beoordelingssysteem komen alsmede ruimte voor variëteit in betekenisgeving; verschillende meningen en analyses moeten gepresenteerd kunnen worden.

De Nederlandse bestuurskundige prof. dr. I. Snellen heeft in 1984 een oratie uitgesproken waarin hij het onderwerp van planning bij de overheid aan de orde stelde. Hij had geen lang betoog nodig om zijn boodschap uit te leggen, want de titel was duidelijk genoeg: 'Plan matig planmatig'²¹. In onze ogen zou iets dergelijks voor EBAO moeten gelden: 'Operate Effects-Based, but do it effectively'. Dan lijkt EBAO weer een nieuw leven beschoren. ✎

Prof. dr. S. (Sjo) Soeters en dr. ir. B. (Bas) Rietjens zijn respectievelijk als hoogleraar en universitair docent verbonden aan de studierichting MBW van Faculteit der Militaire Wetenschappen van de NLDA. LTKOL
drs. W. (Willem) Klumper is als onderzoeksmedewerker verbonden aan het IDL.

Noten

- ¹ Het veldwerk in Afghanistan, waarop dit artikel mede gebaseerd is, vond plaats in de maand januari 2009. De twee civiele onderzoekers waren tijdens deze veldwerkperiode gemilitariseerd, waarvan een als officiële reserve-officier (lkol.). Wij danken drs. Jacqueline Heeren-Bogers, dr. Paul van Fenema voor hun nuttige opmerkingen bij een eerdere versie van dit stuk.
- ² Er bestaan veel verschillende definities van het begrip EBAO. De NAVO definieert EBAO als volgt: 'A coherent and comprehensive application of the various instruments of the Allied Command and cooperation with all involved non-NATO actors, in order to create the effects' (MCM-0052-2006, *MC Position on an effect based approach to operations*, Brussel, 6 juni 2006).
- ³ B.J.E. Smeenk, R.W.G. Gouweleeuw en H.C. van der Have, Effect gebaseerde aanpak in Uruzgan. Van het schaakbord naar een bord spaghetti, *Militaire Spectator*, 2007 (176), 550-559.
- ⁴ R. Egnell, Achieving effect in contemporary operations: network enable capabilities in a changing strategic context, in: K. Ydén (ed.), *Directions in Military Organizing*, Stockholm: Försvarshögskolan, 2005, blz. 23.
- ⁵ J.N. Mattis, USJFCOM Commander's guidance for effects-based operations, *Parameters*, Autumn, 2008, 18-25, en T. Z. Ruby, Effects-based operations: more important than ever, *Parameters*, Autumn 2008, 26-35.
- ⁶ United States Joint Forces Command.
- ⁷ Joint Professional Military Education.
- ⁸ Zie noot 5. Voor een vergelijkbaar betoog als dat van Ruby zie: J. B. Hukill, Maligned and misunderstood. It's not the EBO concept that's wrong, but how it's been applied, *Armed Forces Journal*, Maart 2009.
- ⁷ Ruby, a.w., 2008, blz. 34.
- ⁸ Uruzgan was op dat moment onbereikbaar vanwege het slechte weer en omdat er een grote operatie met meer dan 1000 man buiten de poorten gaande was; er was dientengevolge geen mogelijkheid om ons te ontvangen.

- ⁹ Wij zijn voornemens over deze data meer publicaties uit te brengen zoals de dissertatie van Willem Klumper alsmede een kwantitatieve analyse van de reconstructieprojecten die sinds 2002 in Afghanistan zijn uitgevoerd (Davids, Rietjens en Soeters, 2009).
- ¹⁰ Dit is een debat dat al enkele decennia in de bedrijfskunde bekend is en op de agenda is gezet door Henri Mintzberg. Voor een overzicht zie: H. Mintzberg, *Mintzberg over management. De wereld van onze organisaties*, Amsterdam/Antwerpen: Business Contact, 2004, met name de hoofdstukken 3 en 4. Voor een beschouwing en toepassing in het Nederlandse openbaar bestuur zie: J. Soeters, Organisatiekundige aspecten van beleidsontwikkeling en -uitvoering in het openbaar bestuur, *Beleid en Maatschappij*, 1988 (15), 103-114.
- ¹¹ Zie noot 3.
- ¹² R.W. Glenn en S. Jamie Gayton, *Intelligence operations and metrics in Iraq and Afghanistan*, Washington: National Defense Research Institute, 2008, resp. blz. 41 en 42.
- ¹³ M. Noordergraaf en T. Abma, Management by measurement? Public management practices amidst ambiguity, *Public Administration*, 2003 (81-4), 853-871.
- ¹⁴ Nassim Nicholas Taleb, *The Black Swan. The impact of the highly improbable*, London: Penguin, 2007.
- ¹⁵ R.W. Glenn en S. J. Gayton, a.w., 2008, blz. 48.
- ¹⁶ R.W. Glenn en S.J. Gayton, a.w., 2008, blz. 46.
- ¹⁷ G. Bouckaert en J. Haligan, *Managing performance. International comparisons*, London, Routledge, 2008; hoofdstukken 9 en 10.
- ¹⁸ Hans de Bruijn, *Managing performance in the public sector*, London: Routledge, 2007. Het werk van de TNO-analisten in Uruzgan lijkt hier op, maar dan betreft het nog maar alleen een provincie. Vergelijkbare interactie en gevarieerde betekenisgeving zou door het gehele operatiegebied georganiseerd moeten worden.
- ¹⁹ I. Snellen, *Plan matig planmatig* 1984, Radboud Universiteit Nijmegen.

Het is geen geheim dat Nederland een laatste kernwapentaak heeft, uitgevoerd door de F16 van de Koninklijke Luchtmacht. Vroeger waren het er wel zes: atoommijnen, howitzers, luchtafweer, artillerieraketten, bommen en de Koninklijke Marine had er ook een: de onderzeebootbestrijding kon eventueel met atomaire dieptebommen worden uitgevoerd.

Naar zee

Nederland reageerde in de vroege jaren zeventig licht geschokt toen dat allemaal op een rijtje werd gezet door Volkskrantjournalist Han Hansen in het boekje *De Atoomtaken Van Nederland*. Na de Koude Oorlog verdween de ene na de andere taak – alleen de vrije val-bommen van de luchtmacht bleven over. Een regionale tegenstander, die met tactische atoomwapens moet worden bestreden of afgeschrikt, is er niet meer, zodat de militaire ratio van de taak is ontvallen. De restsymboliek is niet onbelangrijk maar nauwelijks meetbaar: het gaat om Amerikaanse ‘gastwapens’ die een veiligheidsband demonstreren tussen de sterkste mogendheid op aarde en een select aantal bondgenoten. Eens in de tien of twintig jaar staat die taak opnieuw ter discussie. Ik ben geen profeet en vind het overigens ook geen goed moment om me aan een voorspelling te bezondigen. Ik wacht op de *Nuclear Posture Review* van de regering-Obama, ik wacht op het nieuwe Strategisch Concept van de Navo, waarin de rol van het atoomwapen ongetwijfeld tegen het licht wordt gehouden. En ik aanschouw de keuze van de F16-opvolger. Weinigen geloven dat het iets anders dan de JSF zal worden, maar als het miraculeus toch een Frans, Zweeds of Chinees toestel zou worden dan zal daar geen Amerikaanse kernbom onder hangen. Omgekeerd is er trouwens geen garantie dat zulks onder de JSF wel het geval zal zijn, want met de modernisering van de B61-bom loopt het ook niet erg gladjes.

‘Weinigen geloven dat het iets anders dan de JSF zal worden’

O ja, ik kijk ook naar de Nederlandse politiek. Het kamerlid Martijn van Dam (regeringsfractie PvdA) diende op 15 oktober jl. een motie in waarin hij de regering vroeg ‘niet langer te hechten aan de bescherming van Europa door middel van de aanwezigheid van Amerikaanse kernwapens in Europa

en de terugtrekking van deze kernwapens als resultaat van onderhandelingen over ontwapening tussen de VS en Rusland wenselijk te achten’. Tussen 10 september en 15 oktober is hij niet erg consequent gebleven. Een maand eerder schreef Van Dam nog op zijn weblog: ‘NAVO-lidstaten hoeven ook niet langer Amerikaanse kernwapens op hun grondgebied te hebben’. Eerst mochten die bommen dus van ons grondgebied verdwijnen; een maand later moesten ze helemaal weg uit Europa. Eerst zónder erover te onderhandelen met de VS, een maand later ‘als resultaat van onderhandelingen’. Erg veel afstemming met de burens is er blijkbaar ook niet. De nieuwe Duitse regeringscoalitie spreekt in haar nieuwe regeerakkoord over ‘terugtrekking uit Duitsland’ van de daar aanwezige atoomwapens. Ik laat maar in het midden of dat de kans op beëindiging van de Nederlandse taak groter of kleiner zal maken – je kunt twee kanten uit redeneren. Groter, omdat ze toch ergens moeten liggen. Kleiner, omdat we de Duitsers kunnen volgen.

Die motie-Van Dam haalde het niet, maar geeft te denken. De huidige Amerikaanse ambassadeur bij de Navo, Ivo Daalder, schreef een jaar geleden als analist van het Brookings Institute samen met Jan Lodal het artikel *The Logic of Zero* voor het blad *Foreign Affairs*. Extra interessant dus om dat er nog eens bij te halen. Daalder vindt dat de VS vooralsnog met 1000 kernwapens toe kan, een enorme reductie vergeleken met de 7000 nu. Ze moeten voor het overgrote deel van het land af en ‘*should be deployed at sea*’ waar ze praktisch onkwetsbaar zijn en minder diefstalgevoelig. Een paar atoomwapens moeten op vliegtuigen blijven, omdat ze doelflexibiliteit hebben en omdat ze ‘de voortgezette commitment van de VS aan de veiligheid van anderen demonstreren’. Als dat inderdaad de parameters van het nieuwe Amerikaanse kernwapenbeleid zijn zie ik een scenario waarin onze burens hun kernwapens van Duitse bodem wegschuiven, waarin de Nederlandse regering zover nog niet is, maar waarin ook met de Amerikanen valt te praten over een verschuiving van de atoomtaak naar zee. Dat is geen sinecure (denk aan de vruchteloze discussies over een maritieme *Multilateral Force* in de jaren ’60) maar zou het weg-van-mijn-grondgebied probleem oplossen.

Wettelijke grondslag voor Nederlands Antillen en Ar

Recentelijk is de Rijkswet voor de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba in werking getreden. Eenheden van de Koninklijke Marine opereren frequent onder de vlag van de Kustwacht. In dit artikel worden de belangrijkste wijzigingen beschreven ten opzichte van de oude situatie

Inleiding

Sinds de instelling van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba (hierna: de Kustwacht) op 1 januari 1996 hebben stationsschepen van de Koninklijke Marine onder de vlag van deze organisatie geopereerd. De wettelijke basis voor de Kustwacht was een tijdelijke voorziening. Het heeft ruim 13 jaar geduurd voordat er een formele wettelijke basis is. Per 1 mei jl. zijn de Rijkswet voor de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba en het daarbij behorende Uitvoeringsbesluit van kracht (hierna resp: Rijkswet en Uitvoeringsbesluit). In deze bijdrage zal nader worden ingegaan op de gevolgen hiervan voor met name het stationsschip als dat voor de Kustwacht wordt ingezet.

Historische overzicht

De Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba werd in 1996 ingesteld op basis van een Algemene Maatregel van Rijksbestuur (AMvRb 14 december 1995, nr

Kustwacht cutter Jaguar.

618). Deze maatregel had een voorlopige karakter zoals uit de naam blijkt: Voorlopige Regeling Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Er is toentertijd uitdrukkelijk gekozen voor deze wettelijke vorm om op korte termijn met de Kustwacht van start te kunnen gaan. De handel in verdovende middelen groeide onstuitend in het Caraïbisch gebied en acties hiertegen waren hoogst noodzakelijk. In eerste instantie was de bedoeling om de Kustwacht te funderen op artikel 3 van het Statuut voor het Koninkrijk. Hierdoor zouden, evenals Defensie, de taken van de Kustwacht als een aangelegenheid voor het Koninkrijk worden aangemerkt. De landen in het Caraïbisch gebied konden deze visie echter niet delen. De Kustwacht werd nadrukkelijk gezien als een verlengstuk van justitie, immers zij was belast met de maritieme rechtshandhaving. Op basis van het Statuut is de rechtshandhaving een verantwoordelijkheid van de

de Kustwacht voor de Aruba

landen en diende de Kustwacht te worden gebaseerd op art 38 van het Statuut². In een uitzonderlijk snelle procedure onderschreef in een advies de Raad van State van het Koninkrijk deze visie van de Nederlandse Antillen en Aruba.

Op grond van de voorlopige maatregel begon de Kustwacht in 1996 met haar werkzaamheden. In eerste instantie zijn de varende eenheden van de lokale politie diensten overgenomen. Daarnaast is van meet af aan gebruik gemaakt van de middelen van Defensie, zowel personeel als materieel. Voor wat betreft varende eenheden dient in het bijzonder te worden gedacht aan het stationsschip en voor wat betreft de vliegende eenheden aan de toen aldaar gestationeerde Fokker F27-M (later de P3C-Orion's) en de helikopter (die overigens tevens werd gebruikt voor de basis vliegopleiding). De voorlopige maatregel schied geen basis voor de toepassing van strafrechtelijke- en strafvorderlijke dwangmiddelen. Hiervoor moest worden teruggevallen op de ambts- en geweldsinstructie van de politiekorpsen op de Nederlandse Antillen en Aruba. In eerste instantie hadden deze voorschriften geen separate maritieme geweldsinstructie. In de loop van de jaren is er echter een apart hoofdstuk toegevoegd dat ziet op de toepassing van geweld door met name de Kustwacht. Een praktisch probleem, in het bijzonder voor het stationsschip, bleef de aanwijzing en benoeming van de functionaris aan boord die bevoegd was om geweld te gebruiken en dwangmiddelen toe te passen. Er was hiervoor geen eensluidende definitie. Zo wordt bijvoorbeeld in de ambtsinstructie voor de

Nederlandse Antillen gesproken over 'de functionaris'³, terwijl daarentegen in Aruba wordt gesproken over 'de ambtenaar'⁴.

Teneinde verdere onduidelijkheden te voorkomen werd een aanzienlijke groep opvarenden van het stationsschip aangewezen voor de cursus 'Buitengewoon Agent van Politie' (hierna : BAVPOL). Deze functionaris wordt in de relevante wetgeving (voor zover in dit kader van belang) van beide landen genoemd. Voor het stationsschip was de het volgen van deze opleiding regelmatig een logistieke nachtmerrie. Naast het plannen van de collegedagen diende een datum voor een examen in de West te worden vastgelegd met een optionele datum voor een herkan-

praktisch probleem: welke functionaris was aan boord bevoegd om geweld te gebruiken?

sing. Tegelijkertijd diende de bemanning zich voor te bereiden op een langdurig verblijf in het Caraïbisch gebied. Als men het examen met een goed vervolg had afgesloten diende er nog een datum gevonden worden waarop de betrokken functionarissen voor het bevoegde gezag de eed af konden leggen. Een tijdrovend proces dat de nodige coördinatie vergde. In het begin kwam het daarom regelmatig voor dat dit gehele proces pas was afgerond vlak voordat het schip zou terug zou keren naar Nederland. Al met al was de bestaande situatie niet ideaal.

De Rijkswet

Zoals eerder is aangegeven had de voorlopige maatregel een tijdelijk karakter. Het streven was er immer op gericht om tot een structurele regeling in de vorm van een Rijkswet te komen. Dit werd des te dringender na de aanslagen op de Twin Towers in New York in september 2001. Als gevolg van deze gebeurtenissen hebben in november 2001 de landen van het Koninkrijk in een gezamenlijke verklaring aangegeven de bestrijding (en de internationale samenwerking met het oog daarop) van het internationale terrorisme te intensiveren. De Kustwacht zou hierbij een rol kunnen vervullen. Feitelijk werd hiermee de taakstelling van de Kustwacht meer omvattend. Immers, door deze ontwikkeling werd aangegeven dat de externe dreiging zich niet beperkt tot staten maar ook dat terroristische groeperingen en internationaal opererende criminele netwerken hiertoe kunnen

Geen commandant maar directeur.

worden gerekend. Bij dit laatste werd met name gedacht aan drugskartels. Een en ander leidde ertoe dat de grondslag van de Kustwacht niet meer beperkt bleef tot art 38 van het Statuut. De verdediging van het grondgebied is een taak van het Koninkrijk en daarom is nadrukkelijk in de preambule een verwijzing naar art 3⁵ opgenomen. Mede door deze ontwikkelingen heeft de formalisering van de eerste ontwerp teksten, die dateren van het einde van de vorige eeuw, nog enige jaren op zich laten wachten. Een tweede complicerende factor vormde de nadere invulling van het gebruik van geweld door de Kustwacht. Desalniettemin kon op 1 mei 2009 het heugelijke feit worden gevierd dat de Rijkswet en het Uitvoeringsbesluit (feitelijk de geweldsinstructie) van kracht zijn geworden. De Rijkswet is gebaseerd op de Voorlopige Maatregel uit 1995. Sommige passages zijn onveranderd, of met een geringe aanpassing, in de Rijkswet overgenomen.

na september 2001 zijn de taken van de kustwacht uitgebreid

Daarnaast is er evenwel sprake van een aantal substantiële wijzigingen.

Zoals hiervoor aangegeven is de basis verbreed. De taakstelling van de Kustwacht blijft niet beperkt tot een bevoegdheid van de landen maar is uitgebreid met enige aspecten waarvoor het Koninkrijk verantwoordelijkheid draagt. Overigens, maar dit terzijde, de aanstaande staatkundige wijzigingen hebben, behoudens tekstuele aanpassingen, geen gevolgen voor de Rijkswet en het Uitvoeringsbesluit.

Een op het oog minimale maar desalniettemin een principiële wijziging is de aanduiding van het hoogste gezag bij de Kustwacht. Op basis van de voorlopige regeling werd er gesproken over de commandant van de Kustwacht. Met het van kracht worden van de Rijkswet is deze aanduiding gewijzigd in 'de Directeur'. Hiermee wordt nog meer benadrukt dat er sprake is van een civiele organisatie. Opmerkelijk is overigens dat de aanduiding van het hoogste gezag aan boord van een kustwachtvaartuig is gewijzigd van 'gezagvoerder' in 'commandant', teneinde hiermee het onderscheid met niet kustwachtvaartuigen aan te geven.

Het begrip opvarende wordt in de wet omschreven als: 'een ieder die zich aan boord bevindt met uitzondering van de commandant'. Deze definitie is van belang met het oog op de aanwijzingsbevoegdheid van de commandant van een eenheid van de Kustwacht. Hij kan namelijk opvarenden aanwijzen, die bevoegd zijn geweld te gebruiken en dwangmiddelen toe te passen. Uit de nota van toelichting bij zowel de wet als het besluit blijkt dat het begrip opvarende letterlijk moet worden genomen. Het beperkt zich niet tot de (in marine termen) 'vaste bemanning' maar omvat een ieder die zich aan boord bevindt. Er hoeft geen sprake te zijn van een militair hiërarchische verhouding. Regelmatig varen medewerkers van andere landsdiensten mee aan boord (politie,

douane, immigratie, etc). Hoewel zij geen hiërarchische verhouding tot de commandant hebben, kunnen ook deze opvarenden door de commandant worden aangewezen in de zin van de Rijkswet.

In het bijzonder voor het stationsschip betekent dit een omslag. Zoals eerder aangegeven was uitsluitend de 'BAVPOL'ler' bevoegd om geweld te gebruiken. Dit is door de invoering van de Rijkswet en het Uitvoeringsbesluit niet meer nodig, immers nu volstaat de aanwijzing door de commandant. Een en ander impliceert dat nog maar een beperkt aantal opvarenden van het stationsschip deze specifieke opleiding hoeft te volgen en dan hoofdzakelijk met het oog op het opmaken van een proces-verbaal⁶.

Wat betreft de afbakening van de taken en de zones waarin de Kustwacht mag opereren is er sprake van enige principiële wijzigingen. Naast de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit (in het bijzonder de internationale drugshandel) heeft de Kustwacht nu ook een taak bij de terrorismebestrijding en de proliferatie van massavernietigingswapens. Dit laatste aspect zal in het Caraïbisch gebied eerder uitzondering dan regel zijn maar brengt wel tot uitdrukking dat het Koninkrijk haar verantwoordelijkheid hier in neemt en dat dit een bredere grondslag voor de Kustwacht rechtvaardigt.

Verlenen van bijstand

Nieuw in de Rijkswet is de bevoegdheid van de Gouverneur van respectievelijk Aruba en de Nederlandse Antillen om delen van de Kustwacht ter beschikking te stellen aan de regering van de landen om bijstand te verlenen in geval van (natuur)rampen en ongevallen. Er mag in dit geval geen sprake zijn van een ernstige verstoring van de inwendige veiligheid of openbare orde. In het laatste geval vindt overleg plaats met de minister van Defensie. Een dergelijke constructie bestond al voor de inzet van de krijgsmacht⁷ maar is nu analoog van toepassing voor de Kustwacht.

Down-wash van de helikopter kan worden beschouwd als fysiek geweld.

Uiterlijke kentekenen

De Rijkswet schrijft voor dat er nadere regels worden gesteld omtrent de uiterlijke kentekenen van de eenheden in gebruik bij de Kustwacht. In het Uitvoeringsbesluit is vervolgens aangegeven dat voor schepen en vliegtuigen, die duidelijk kenbaar in gebruik zijn bij de krijgsmacht van het Koninkrijk, geen nadere kentekenen zijn benodigd. Voor deze schepen en vliegtuigen kan worden volstaan met de normale uiterlijke kentekenen. In het verleden werd aan boord van het stationsschip regelmatig de kustwachtvlag gehesen als zij operaties uitvoerde voor de Kustwacht. Dit is op grond van het Uitvoeringsbesluit niet verboden maar is evenmin voorgeschreven.

Zelfstandige geweldsinstructie

Gebruik van geweld

Ten aanzien van het gebruik van geweld is er sprake van een fundamentele wijziging. Op grond van artikel 9 van de voorlopige maatregel was het personeel werkzaam bij de kustwacht bevoegd om in de rechtmatige uitoefening van taak geweld te gebruiken. Wat betreft de geweldsinstructie zouden bij Algemene Maatregel van Rijksbestuur nadere regels worden gesteld. In de praktijk echter werd gebruik gemaakt van de bestaande ambts- en geweldsinstructie van Aruba en de Nederlandse Antillen en dit was, zoals eerder aangegeven, een verre van ideale situatie.

Artikel 10 van de Rijkswet geeft de facto dezelfde bevoegdheid, met dien verstande dat de grondslag voor de bevoegdheid om geweld te gebruiken in de 'hierarchy' van de wetgeving een 'dek' hoger ligt. Eveneens wordt in de Rijkswet aangegeven dat er aanvullende regels worden gesteld over het gebruik van geweld. Dit laatste heeft nu plaatsgevonden in het Uitvoeringsbesluit.

Het Uitvoeringsbesluit bevat elementen van en sluit zoveel als mogelijk aan bij de Nederlandse, Arubaanse en Nederlandse Antilliaanse geweldsinstructies voor de politie. Daarnaast is gekeken naar het Nederlandse Besluit geweldgebruik defensiepersoneel in de uitoefening van de bewakings- en beveiligingstaak en tenslotte zijn enige bepalingen uit het Douanebesluit overgenomen. Als een algemeen uitgangspunt voor geweldgebruik geldt dat er op een verantwoorde wijze met de geweldsmiddelen moet worden omgegaan. Meer specifiek stelt het Uitvoeringsbesluit als randvoorwaarden dat de opvarende door de commandant moet zijn aangewezen en dat hij 'in het gebruik van geweld is geoefend'.

De geweldsmiddelen die mogen worden gebruikt zijn limitatief opgesomd:

- een vuurwapen
- een vuurwapen als slag- of stootwapen
- een hulpmiddel voor het afgeven van niet-penetrerende munitie
- een wapenstok
- handboeien
- en
- pepperspray.

In deze opsomming ontbreekt een politiehond. Deze is wel opgenomen in de geweldsinstructie voor Aruba. Voor het gebruik van de 'strafrechtelijke' drugshond ontbreekt derhalve een rechtsgrond.

De *down-wash* van de helikopter kan worden beschouwd als fysiek geweld en is geen geweldsmiddel dat onder de bovengenoemde opsomming kan worden geschaard. Het gebruik van dit uiterst effectieve middel om een 'go-fast' tot stoppen te dwingen kan dus worden gecontinueerd. Zoals al gebruikelijk was onder de voorlopige maatregel moet het gebruik van geweld waar mogelijk vooraf worden gegaan door een waarschuwing en dient er uiteraard sprake te zijn van proportionaliteit en subsidiariteit. Bij hulpmiddelen voor niet-penetrerende munitie dient te worden gedacht aan zogenaamde 'beanbag' of 'stunbag'. Overigens zijn deze middelen en 'pepperspray' momenteel nog niet in gebruik bij de Kustwacht. Mocht in de nabije toekomst evenwel worden besloten over te gaan tot de aanschaf en het gebruik van deze geweldsmiddelen dat hoeft hiervoor geen wetswijziging plaats te vinden. Het gebruik van handboeien vormt een aantasting van de integriteit van het menselijk lichaam en moet daarom rusten op een wet in formele zin. Het aanleggen moet overigens, maar dat spreekt voor zich, in verhouding staan tot het doel waarvoor het wordt beoogd. Het Uitvoeringsbesluit stelt daarvoor nadere voorwaarden. Zo moet er sprake zijn van een situatie waarin de verdachte zich tracht te onttrekken aan een aanhouding dan wel door zijn of haar gedrag een gevaar vormt voor anderen.

In het Uitvoeringsbesluit is een meldingsprocedure bij het gebruik van geweld (dit betreft zowel geweldsmiddelen als fysiek geweld) opgenomen. De feiten en omstandigheden waaronder geweld is gebruikt dienen onverwijld te worden gemeld aan de directeur, dan wel een door hem aangewezen functionaris. De directeur heeft in aantal situaties de verplichting dit te melden aan de officier van justitie. In een beperkt aantal gevallen heeft hij een discretionaire bevoegdheid van deze melding af te zien. Nadrukkelijk wordt gesteld dat de melding niet tot doel heeft om de betrokken medewerker te incrimineren maar om de directeur inzicht te geven in de mate van geweldgebruik door de medewerkers van de Kustwacht.

Gebruik vuurwapen

De relevante bepalingen voor het gebruik van een vuurwapen zijn rechtstreeks afgeleid van en stemmen in hoge mate overeen met de voorheen gebruikte ambts- en geweldsinstructies. Aan de inzet van boordwapens wordt in artikel 13 van het Uitvoeringsbesluit separate aandacht besteed. Het begrip boordwapens wordt niet nader gedefinieerd en beperkt zich dus niet tot een vast gemontereerd kanon, maar zou ook de klein kaliber wapens, die aan boord zijn, kunnen omvatten.

Boordvuurwapens mogen, onder voorwaarden, op een ander schip worden gericht en de commandant is bevoegd een schot voor de boeg te geven. Er mag op niet-vitale delen worden gevuurd, als een opdracht van de commandant niet wordt opgevolgd en als andere middelen niet het gewenste effect hebben gehad. De Rijkswet

De Kustwacht cutter Panter.

en het Besluit definiëren de betreffende middelen niet nader, dus wordt dit aan het operationele inzicht van de commandant over gelaten. Ten slotte kan eventueel worden gevuurd op de vitale delen van een schip. Overigens geldt hierbij wel als randvoorwaarde dat door het gepraaide schip geweld wordt gebruikt waardoor de veiligheid van de opvarenden van het kustwachtschip in gevaar komt. Dit benadert het vraagstuk van de zelfverdediging. Het begrip vitaal deel wordt niet nader gedefinieerd. Evenmin wijdt de nota van toelichting bij het Uitvoeringsbesluit hier verder over uit. Dit wordt dus aan de visie van de commandant overgelaten. In de praktijk zal dit mogelijk per scheepstype verschillen.

Conclusie

Sinds het ontstaan medio 1996 van de Kustwacht voeren eenheden van Defensie opdrachten uit onder haar verantwoordelijkheid. Deze organisatie was echter gestoeld op een tijdelijke maatregel en voor de geweldsinstructie werd noodgedwongen gebruik gemaakt van de betreffende ambts- en geweldsinstructie van de politiekorpsen op Aruba en de Nederlandse Antillen. Los van het feit dat deze niet eensluidend zijn bleef er immer discussie over de functionaris die bevoegd was geweld te gebruiken. Zoals gezegd gaf de status van BAVPOL deze bevoegdheid. De opleiding hiervoor vormde een logistieke nachtmerrie. Daarnaast was een groot deel van de opleidingsstof niet benodigd voor de functionarissen aan boord van het stationsschip. Door het van kracht worden van de Rijkswet heeft de Kustwacht een formele rechtsgrond gekregen. Het, eveneens per 1 mei 2009 in werking getreden, Uitvoeringsbesluit vormt feitelijk de zelfstandige geweldsinstructie voor de eenheden die opereren onder de vlag van de Kustwacht.

Op grond van de Rijkswet en het Besluit kan de commandant opvarenden aanwijzen die bevoegd zijn geweld te gebruiken en dwangmiddelen toe te passen. De enige eis die het besluit stelt is dat de opvarenden geoefend moeten zijn. Hier ligt een grote verantwoordelijkheid voor de commandant. Immers, ieder geweldgebruik kan door de officier van justitie worden getoetst. Nadrukkelijk zal

hierbij aandacht worden gegeven aan de mate waarin de betrokken functionaris bevoegd en gekwalificeerd was om het betreffende wapen te gebruiken. Commandanten dienen er daarom nauwlettend op toe te zien dat van beide aspecten een deugdelijke schriftelijke bewijsvoering wordt bijgehouden. Zo dient de aanwijzing bij voorkeur schriftelijk en op naam te worden vastgelegd. De geoefendheid van de betrokken militair zal ook op enige wijze (voor zover dat nu al niet gebeurt) moeten worden geadmistreerd. De wijze waarop dit moet gebeuren wordt niet (althans niet in de wet of het besluit) voorgeschreven. Dit wordt lastiger voor de incidentele opstapper. Van hen heeft de commandant geen administratieve bescheiden aan boord. Desalniettemin moet hij enige zekerheid hebben dat deze opvarende op een voldoende wijze is geoefend in het gebruik van het wapen voordat hij overgaat tot de aanwijzing.

De Rijkswet en het Besluit zijn in heldere taal geschreven met een goed leesbare nota van toelichting waarin naast een overzicht van de geschiedenis van de Kustwacht een nuttige toelichting op een aantal artikelen wordt gegeven. De geweldsinstructie, feitelijk het Uitvoeringsbesluit, is robuust. De commandant van een eenheid van de Kustwacht heeft voldoende middelen om adequaat op te kunnen treden. Hij heeft een hoge mate van zelfstandigheid en hoeft niet (op een enkel geval na) de toestemming van hoger hand af te wachten. Dit kan leiden tot een snellere escalatie in de geweldsspiraal. In het besluit wordt daarom nogmaals benadrukt dat er op een verantwoorde wijze met geweld moet worden omgegaan. 7

KLTZA mr F.N.J. Jansen werkt momenteel als juridisch adviseur en projectofficier ten behoeve van de kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba.

Noten

1. De foto's bij dit artikel en die op de achterzijde van dit blad zijn afkomstig van de Stafofficier Voorlichting CZMCARIB.
2. Statuut voor het Koninkrijk Artikel 38, lid 1: Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba kunnen onderling regelingen treffen.
3. Ambts en geweldsinstructie KPNA : de functionaris: de functionaris, behorende tot dan wel werkzaam ten behoeve van de maritieme rechtshandhaving die bij of krachtens wettelijk voorschrift is belast met toezichthoudende en opspringtaken. Indien de betrokkene tevens ambtenaar als bedoeld is in artikel 1, is, doet het bepaalde in dit hoofdstuk niet af aan hem overigens bij of krachtens deze regeling (PB 2001, no 73).
4. Ambts- en geweldsinstructie politie KPA : de ambtenaar : de ambtenaar aangesteld in de rag als bedoeld in het bezoldigingsbesluit politie, de buitengewoon agent van politie, voor zover deze werkzaam is met betrekking tot de aan hem door of namens de korpschef opgedragen politietaken, alsmede de beëdigde aspirant of agent in opleiding voor de duur dat hij de praktijkstage volgt (AB 2005, no 66).
5. Statuut voor het Koninkrijk Artikel 3, lid 1 onder a: Onverminderd hetgeen elders in het Statuut is bepaald, zijn aangelegenheden van het Koninkrijk: de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk.
6. Recent overleg heeft uitgewezen dat hieromtrent nader overleg met het Openbaar Ministerie plaats dient te vinden, in het bijzonder met het oog op de status van een ambtsedig proces-verbaal.
7. Deze vorm van inzet van de Krijgsmacht staat ook wel bekend onder de reps. aanduidingen 'zachte' en 'harde' militaire bijstand en is nader geregeld in het 'Aanwijzingen inzake de inzet van de krijgsmacht in de Nederlandse Antillen en Aruba' (KB 3 juli 1987).

Voor de buitenwacht zijn er geen bijzonderheden

Begin november 2009 kwamen onverwacht binnen één week zeven persberichten van Curaçao over voorvallen die met Defensie en de Kustwacht te maken hebben. Omdat er in het algemeen weinig ruchtbaarheid aan de activiteiten van Defensie buiten Afghanistan wordt gegeven vindt het Marineblad het een goede zaak hieraan eens aandacht te besteden.

Kustwacht cutter Poema, foto: CZMCARIB

Naast de externe verdediging van de Nederlandse Antillen en Aruba, vervult de Koninklijke Marine in het Caraïbisch gebied een belangrijke rol in de bevordering van de regionale veiligheid en stabiliteit. Hierbij moet – door de ligging van de eilanden – vooral gedacht worden aan de bestrijding van internationale drugshandel over zee. Zo is de Marine in het Caraïbisch Gebied nauw geïntegreerd in de internationale drugsbestrijdingsorganisatie *Joint Interagency Task Force South* te Key West. De Commandant der Zeemacht in het Caraïbisch gebied, commandeur Peter Lenselink, is dan ook commandant van één van de taakgroepen van deze organisatie, Task Group 4.4.

Het eerste bericht betrof de drugsbestrijdingsoperatie 'Carib-Venture'. In deze operatie werkten maritieme eenheden uit Nederland, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en Colombia de afgelopen drie weken nauw samen. Voor het eerst namen ook Trinidad en Tobago deel aan deze operatie. Onder aansturing van *Commander Task Group 4.4* vond van 7 tot en met 27 oktober de derde fase van deze operatie plaats. Onder leiding van de Koninklijke Marine op Curaçao hebben schepen en vliegtuigen samengewerkt om drugstransporten in het Caraïbisch Gebied tegen te gaan: en met succes: Hr.Ms. Amsterdam heeft een drugstransport van 120 kilogram cocaïne verstoord en Hr.Ms. Van Speijk wist bijna 900 kilogram marihuana te onderscheppen. Op 27 oktober liep Hr.Ms. Walrus de haven van Willemstad binnen om na dit bezoek met de aanwezige marine-eenheden te gaan oefenen.

Op 29 oktober kwam de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba in het nieuws omdat in de eerste week van november samen met de marine van de Dominicaanse Republiek – die ook de kustwachttaken in haar pakket heeft – werd geoefend. Of het nu gaat om het opsporen van een schip, het redden van drenkelingen of het uitvoeren van medische evacuaties het zijn allemaal taken van de kustwacht.

'Search and Rescue' (SAR) vormt één van de hoofdtaken van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Omdat hun SAR-gebied grenst aan dat van de Dominicaanse Republiek, onder tekenden beide landen in 2007 een overeenkomst om de samenwerking op dit gebied officieel vast te leggen. Om de procedures en werkwijzen af te stemmen, oefenen beide kustwachten nu jaarlijks samen. De kustwachtcutter Poema, een DASH-8 maritiem patrouillevliegtuig én de Dominicaanse cutters Capotillo en Canopus deden mee aan de oefening 'Vigilante Eyes'. Daarin trainden deze kustwachteenheden diverse realistische SAR-scenario's. De oefening vond plaats nabij de Dominicaanse Republiek en werd geleid vanuit het coördinatiecentrum in Santa Domingo. Eveneens op 29 oktober werd bekend dat de Kustwacht een drugstransport van 39 kilogram had onderschept. De softdrugs

Kustwacht vliegtuig type Dash-8, foto CZMCARIB

werden aangetroffen aan boord van een verdachte go-fast nabij Sint Maarten. De Poema – gestationeerd op Sint Maarten – detecteerde woensdagnacht een verdacht vaartuig. Deze verplaatste zich met hoge snelheid van Sint Maarten richting St. Croix. De cutter zette hierop de achtervolging in en maande het schip tot stoppen. Het ging om een go-fast, uitgerust met twee 200 pk buitenboordmotoren en één opvarende afkomstig uit Sint Maarten. Bij nader onderzoek trof de kustwacht 39 kg marihuana aan. De opvarende, het vaartuig en de contrabande zijn op Sint Maarten aan de douane van de Nederlandse Antillen overgedragen voor verder onderzoek.

Ten slotte is op 2 november bericht dat de Koninklijke Marine en de Kustwacht op 31 oktober de jaarlijkse vaardag hebben gehouden. Dit jaar namen er opvallend veel eenheden deel aan de vaardag. Naast het stationsschip Hr.Ms. Amsterdam was ook Hr.Ms. Van Speijk, die op doorreis was, aanwezig. De twee marineschepen voeren samen met Hr.Ms. Pelikaan, de kustwacht cutter Panter en de 'SuperRhibs' enkele zeemijlen voor de kust van Curaçao. Hr.Ms. Amsterdam toonde haar specialiteit en voerde een Bevoorrading op Zee uit. Maar ook in de lucht pakten de vliegers van de Lynx en de AS355 uit. Leden van de Unit Interventie Mariniers demonstreerden een 'fast rope' op de Pelikaan. De Dash-8 van de kustwacht zorgde voor het toetje en liet zich tegen zonsondergang ook zien met een spectaculaire fly-by. Met deze vaardag hebben CZMCARIB en de Kustwacht de banden met de lokale bevolking aangehaald.

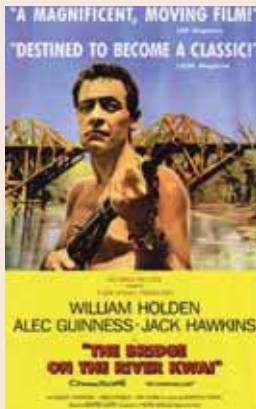
Wereld films voor militairen

Door gericht naar goede films te kijken is er inzicht te vergaren over leiderschap, karakter en menselijke ontwikkelingen. In een kleine twee uur, op de bank een prachtig epos zien, is er vaak nog heel wat te leren. Voor hen die al veel gelezen hebben is een film vaak een verrijking van al geleerde lessen.

Het is tegenwoordig mogelijk om de militaire hoogtepunten te ervaren zonder dikke boeken te lezen. Beelden zeggen vaak meer dan veel woorden. Wie kent niet die prachtige platen van Johan Herman Isings? Ze hingen in elk klaslokaal: 'Slag bij Nieuwpoort 1600'; uit het jaar 1665 hingen er drie: over 'Rembrandt in zijn atelier', 'Op de Dam' en 'Het Binnenkomen van de Vloot in Amsterdam 1665.'

Bij krijgskunde gaat het over 'Military Operations & Arts'. Militaire operaties en de kunst bij de uitvoering, waarbij we denken aan leiderschap en menselijke ontwikkelingen. Het is natuurlijk moeilijk om een rijtje te maken, maar ik heb 5 films over bijzondere operaties bijeen gezet. In een volgende editie van het Marineblad zal een tweede serie van 5 over leiderschap en menselijke ontwikkelingen komen.

Over militaire operaties

Bridge on the River Kwai (1957)

Een Britse speelfilm van David Lean uit 1957. Het onderwerp is de bouw van een eenvoudige brug over de rivier Kwai in de plaats Kanchanaburi in Thailand door Engelse krijgsgevangenen tijdens de tweede wereldoorlog. De Engelsen nemen de leiding niet geheel over maar boeken wel een morele overwinning op de Japanners. Kritiek is er later ook geweest op de film.

Oud-krijgsgevangenen zijn kritisch

over de bijzondere status van de Britse krijgsgevangenen in de kampen. Een film en onderwerp die er om vraagen om opnieuw te worden verteld.

Lawrence Of Arabia (1962)

Regisseur David Lean (alweer) en enkele zeer bekende acteurs zoals, Peter O'Toole, Alec Guinness en Omar Shariff maken een uitstekende onderhoudende speelfilm. De film begint met een in die jaren veel gebruikte stijl van de flashback. Het laat zien waar toe een Britse officier in staat is. Natuurlijk is hij onze (Britse) held. Het is en blijft een ultiem drama over een Britse officier in een tijd en een land hier ver vandaan, maar het is zeer zeker geen sprookje. De flashback zorgt er wel voor dat je als het ware wordt meegenomen. Ergens in Azië in een geweldige zandbak speelt dit ultieme drama zich af. De officier is een onhandige soldaat, maar ook een uitstekende leider en zeer zeker een held. Er zijn zelfs kleine lessen over omgaan met cultuur in te herkennen.

Saving Private Ryan (1998)

Saving Private Ryan is een Amerikaanse speelfilm uit 1998. Heel veel veteranen herkennen de indrukwekkende scène aan het begin, de amfibische landing in Normandier. Dit oorlogsepos, geregisseerd door Steven Spielberg, laat de strijd die er gevoerd werd in de 2de WO beleven. De film is meermalen bekroond. De veteranen van de 2de WO meenden dat nu voor het eerst de landing in Normandier goed in beeld werd gebracht. Zij roemden de verbeelding van Steven Spielberg (regisseur) bijzonder echt.

Bloody Sunday (2003)

Een documentaire film, gemaakt door Paul Greengrass en gespeeld met veel 'amateur'spelers. Gebaseerd op daadwerkelijke gebeurde zaken. De bloedige zondag in 1972 in Belfast. Britse Para's denken dat ze goed handelen. De geweldloze burgerbetoging, eindigt echter in een bloedbad. De evaluatie leert de Britten zinnige lessen. Het jaar 1972 en Bloody Sunday, markeeren een moment waarop de strategische aanpak van de Britse regering in Noord-Ierland wijzigt. De Britten zien in dat een Comprehensive approach en een lange adem nodig zijn om uiteindelijk succes te boeken.

De keuze voor min of meer amateurs die de rollen spelen is een goede. Let ook eens op de bijzondere rol van de 'Brigadier' van de Para's. Een film die je 'laat bewegen'

No End In Sight: The American Occupation of Iraq (2006)

Een spannende documentaire van regisseur. Charles Henry Ferguson, de oprichter en tevens directeur van 'Representational Pictures, Inc'. Omdat niemand een film over dit onderwerp wilde maken, maakte hij de film zelf. De film won de speciale jury prijs voor documentaire tijdens het in 2007 gehouden Sundance Film Festival.

De film is een monument. Zeer goed gemaakt, strak gefilmd met unieke beelden (Muqtadar Al Sadr houdt een preek). Goede interviews met mensen die daadwerkelijk iets te zeggen hebben. Een zeer kritisch documentaire, die vanuit een bepaalde optiek de missie wil analyseren. De aanpak is 'doorvragen'. De maker vraagt door en signaleert. Militairen worden ondervraagd, politici geven antwoord op gebeurtenissen en bestuurders verbloemen niets meer. De onderste steen moet boven. Maar ook indrukwekkend, (schokkend soms) en 'a must see' film voor een ieder.

Inleiding

Vorig jaar kondigde de KVMO het nieuwe onderwerp voor haar essaywedstrijd aan: 'de Europese Marine moet in het diepe'. Een onderwerp, zo dacht het hoofdbestuur, waarvoor de lezers van het Marineblad wel in de pen zouden klimmen. Helaas bleek dit een verkeerde inschatting; op de sluitingsdatum waren er slechts twee inzendingen binnengekomen. Door interne omstandigheden bij de KVMO is het vervolgens organisatorisch fout gegaan en in plaats van de essaywedstrijd te 'staken' en de inzenders hierover te informeren bleef het op dit front stil. Betreurenswaardig, zeker naar de schrijvers van de twee essays toe, die de moeite hadden genomen hun gedachten en ideeën op papier te zetten. Om deze fout enigszins recht te zetten en omdat beide essays de moeite van het lezen waard zijn, heeft de KVMO de auteurs aangeboden hun essays te publiceren in het Marineblad.

In dit nummer het eerste van de twee essays over een Europese Marine. Het andere essay verschijnt in het eerste Marineblad van 2010.

De Europese Marine moet in het diepe

Europees buitenlands beleid kan niet zonder een gezamenlijke maritieme aanpak

Ze circuleerden al vanaf de eerste dag van de Olympische Spelen in Peking in 2008: de landenranglijsten met medailles. Wie de uiteindelijke ranglijst bekeek, zag onmiddellijk dat de Europese landen gezamenlijk meer medailles hadden gescoord dan de twee aanvoerders van de lijst, China en de VS, bij elkaar. In de pers en de politiek leidde dat tot bespiegelingen over de vraag of het haalbaar zou zijn om over vier jaar onder de vlag van de Europese Unie (EU) aan de spelen in Londen deel te nemen. 'Nu de EU steeds meer een eenheid in de wereld begint te worden, is het nuttig ook de Olympische prestaties van onze EU-burgers bij elkaar te tellen en te presenteren naast de andere grote spelers', luidde een ingezonden brief in NRC Handelsblad. Het Hongaarse Europarlementslid Pál Schmitt, tevens oud Olympisch schermkampioen, zag daarentegen niets in het idee. In een interview zei hij: 'Ik denk niet dat een EU-team in de toekomst zal deelnemen aan de Spelen. Ieder land is trots is op zijn identiteit en zijn eigen sportieve tradities.'

Het is gemakkelijk om de gedachte aan een Europees Olympisch team als onrealistisch weg te wuiven. Zeker na het Ierse 'nee' tegen het Verdrag van Lissabon lijkt de EU meer dan ooit te worstelen met haar identiteit en politieke toekomst. Maar eurosceptici vergeten nogal eens dat Europese samenwerking ook belangrijke successen heeft geboekt. In nauwelijks vijftig jaar is een enorme interne vrije markt tot stand gekomen, die op dit ogenblik zevenentwintig landen en bijna een half miljard mensen bestrijkt. Binnen die markt heersen faire concurrentie en de beginselen van de rechtsstaat, de 'Rule of Law'. De gemeenschappelijke instellingen in Brussel en twee centrale gerechtshoven - een voor het Europese gemeenschapsrecht in Luxemburg en een voor de Europese mensenrechten in Straatsburg - bewaken die fundamenteën.

Het duurzame succes van de interne markt heeft van Europa een economische reus gemaakt. Die reus moet functioneren in een wereld waarin nieuwe economische en militaire machten zijn ontstaan, zoals China en India, en waarin militaire conflicten razendsnel opblaaien. In Europa is gaandeweg dan ook de behoefte gegroeid om niet alleen intern maar ook extern de krachten van

de lidstaten te bundelen in een gemeenschappelijke buitenlandse en veiligheidspolitiek. Helaas verlamt interne verdeeldheid van de lidstaten het Europese internationale optreden nog te vaak en moet de oplossing van een conflict worden overgelaten aan de Verenigde Staten. Dat werd duidelijk bij de conflicten op de Balkan in de jaren '90 van de vorige eeuw en in Georgië in 2008. Die crises illustreren dat Europa militair en diplomatiek eigenlijk nog niet op eigen benen kan staan.

Op 7 oktober 2008 sprak Javier Solana, Hoge Vertegenwoordiger van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid van de EU, in Berlijn over de noodzaak van een gemeenschappelijke buitenlandpolitiek. 'De problemen waar de Europese landen van

helaas verlamt interne verdeeldheid van de lidstaten het Europese internationale optreden nog te vaak

daag de dag mee te maken hebben zijn identiek', zei hij. 'Het gaat om terrorisme, energietekorten, proliferatie, georganiseerde misdaad, falende staten. Daarvoor bestaan geen eenvoudige nationale oplossingen. Nationale belangen van EU-landen zijn internationale belangen'.

De aanpak van op zijn minst een deel van de door Solana genoemde problemen vereist meer dan alleen politieke en diplomatieke actie. Het bewaken van de veiligheid en het bestrijden van grensoverschrijdende misdaad en terrorisme roepen ook om de inzet van de sterke arm. Dat kan zijn in de vorm van gecoördineerd politieoptreden en in de vorm van militaire actie. Dit essay concentreert zich op militair optreden in EU-verband, in het bijzonder op een gezamenlijke maritieme strategie. Is zo'n Europese maritieme strategie een haalbare kaart? En zo ja, hoe zou die concreet vorm moeten krijgen?

GBVB en EVDB

'Oorlog is de voortzetting van politiek met andere middelen', schreef Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz in zijn in 1832 gepubliceerde boek *Vom Kriege*. Als Pruisische generaal wist Clausewitz waar hij over sprak. Zijn land was diplomatiek en militair een van de invloedrijkste naties van het achttiende- en negentiende-eeuwse Europa en onafgebroken in oorlog met zijn buurlanden. Clausewitz' beroemde adagium is het afgelopen decennium steeds meer op het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU van toepassing geworden. Niet omdat Europa meer oorlog is gaan voeren om zijn diplomatieke gelijk af te dwingen, maar wel omdat defensie een steeds vanzelfsprekender onderdeel is geworden van het GBVB. 'Samen buitenlands beleid maken, betekent ook gezamenlijk nadenken over defensie', zou het citaat in aangepaste vorm kunnen luiden.

Het GBVB werd geïntroduceerd in 1992 in het Verdrag van Maastricht waarbij ook de Europese Unie werd opgericht. Het vormt sindsdien de tweede pijler van de op drie pijlers rustende Unie. Net als de derde pijler, de politieke en justitiële samenwerking tussen de lidstaten, is het GBVB nog volop in ontwikkeling. Sinds 1992 is het opgetuigd met een ambitieus takenpakket: naast de in het verdrag al genoemde bescherming en versterking van de Unie, kwamen daar ook mondiale werkteerrenen bij als humanitaire hulp, vredeshandhaving en crisisbeheersing. De inzet van militaire middelen voor het verwezenlijken van die doelen wordt door de beleidsmakers beschouwd als een vanzelfsprekend onderdeel van het GBVB. In 1999 kreeg de militaire tak van het beleid zelfs een eigen naam: Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB). Vier jaar later ging de eerste militaire missie onder Europese vlag van start. In oktober 2008 waren er twaalf van zulke missies actief op de Balkan, de Kaukasus, in Afrika, het Midden-Oosten en Afghanistan.

De missies zijn zeer verschillend van aard. Ze variëren van het monitoren van de wapenstilstand tussen Georgië en Rusland en het stationeren van troepen in Bosnië-Herzegovina tot het ondersteunen van de veiligheidssector in Guinee-Bissau. Tot 2009 hadden de missies één ding gemeen: ze spelen zich op het land af. Tot een gemeenschappelijke maritieme missie heeft het EVDB nog niet geleid².

Europese maritieme missies

Er zijn een paar maritieme missies geweest met een gemeenschappelijke Europese inslag. In 1993 werd in de Adriatische Zee een embargo-operatie tegen het voormalige Joegoslavië uitgevoerd. Dat gebeurde onder de vlag van de West-Europese Unie (WEU) samen met de NAVO. De WEU – wiens taken inmiddels grotendeels zijn overgenomen door de EU – stond in 1995 ook aan de wieg van de *European Maritime Force* (Euromarfor), een samenwerking tussen marine-eenheden van Frankrijk, Spanje, Portugal en Italië, bedoeld als snelle reactiemacht in geval van crises in Zuid-Europese wateren. Schepen van de reactiemacht hebben inmiddels patrouilles uitgevoerd in het oosten van de Middellandse zee en bij de Hoorn van Afrika.

In 1995 werd de oprichting van Euromarfor door het gezaghebberende militaire weekblad *Jane's Defence Weekly* begroet als een

'belangrijke stap richting een geïntegreerde Europese maritieme defensie'. Van die voorspelling is niet veel terechtgekomen. Op maritiem gebied zijn er sindsdien eigenlijk geen parate Europese eenheden bijgekomen. Concrete plannen voor meeromvattend maritiem EDVB-beleid ontbreken. Dat is vreemd. Europa grenst in drie windrichtingen aan zee. Het belang van een vrije en veilige zee voor de veiligheid en welvaart van Europa kan moeilijk worden overschat. Visserij, transport en de winning van delfstoffen maken de zee van groot economisch belang. De Europese buiten-

het belang van een vrije en veilige zee voor de veiligheid en welvaart van Europa kan moeilijk worden overschat

grens, gemeten langs de kustlijn is vele duizenden kilometers lang. Bewaking daarvan tegen gevaar van buitenaf is een noodzaak voor alle Unie-lidstaten. Europese wateren grenzen bovendien aan een aantal instabiele regio's, zoals de Balkan, West Afrika en het Midden-Oosten. Militaire aanwezigheid in die regio's is soms een noodzaak. Tegen deze achtergrond is een drietal toekomstige maritieme missies denkbaar:

1. Het grootste deel van het economische verkeer tussen Europa en andere werelddelen gaat over zee. Legaal verkeer, als koopvaardij en visserij, maar ook illegale transporten van drugs en mensen. De wateren rond West- en Noord-Afrika zijn een doorvoergebied van steeds meer drugs en illegale vluchtelingen richting Europa. Bij het onderscheppen van deze transporten kan een belangrijke rol zijn weggelegd voor een militaire vloot;
2. Het beschermen van de koopvaardij tegen piraterij is een andere mogelijke missie. De piraterij bij de Hoorn van Afrika is de afgelopen jaren een steeds reële bedreiging geworden. Ook voor de kust van West-Afrika komt piraterij voor. Wat in deze wateren gebeurt raakt Europa rechtstreeks. Een militaire vloot kan een grote rol spelen bij het beschermen van de vaarroutes³;
3. Patrouilles op zee kunnen ook een de-escalerende invloed hebben op militaire conflicten in de Europese ruimte. Een voorbeeld is het conflict tussen Georgië en Rusland in de zomermaanden van 2008. Nu waren het de Amerikanen die met een vloot in de Zwarte Zee enig tegenwicht boden tegen de dreigende escalatie van het geweld. Gezien de ligging van Georgië had de aanwezigheid van een EU marine-eskader veel meer voor de hand gelegen.

Deze drie mogelijke missies vragen om een gemeenschappelijk maritiem optreden. Dat optreden kan op verschillende manieren vorm krijgen. In de eerste plaats ad-hoc, door een gelegenheids-samenwerking tussen Europese staten buiten de EU om. In de tweede plaats kan in NAVO-verband worden samengewerkt, zoals dat op dit ogenblik vaker gebeurt. In de derde plaats kunnen missies in een zelfde vorm worden gegoten als de huidige EDVB-missies: multilaterale samenwerking onder EU-vlag. In de vierde

plaats kan worden samengewerkt door de vorming van een eigen Europese marine.

Een Europese marine?

De eerste twee opties hebben geen specifieke Europese kenmerken. Zij komen hier verder niet aan de orde. De derde en vierde optie hebben die kenmerken wel. Zij zullen in het kader van dit essay kort nader worden besproken.

Om met de vierde optie te beginnen (de vorming van een Europese marine): dit lijkt voorlopig geen haalbare kaart. Daarvoor zijn verschillende redenen te geven. De bestaande EDVB-missies hebben duidelijk aangetoond dat een Europese defensiemacht voorlopig nog volledig afhankelijk is van samenwerking met andere internationale spelers, zoals de NAVO. De grenzen tussen de bevoegdheden van EU en NAVO zijn nog allerm minst afgebakend. Een tweede probleem zijn de kosten. Het GBVB-budget voor 2009 is ongeveer 250 miljoen euro. Naar verwachting zal dat bedrag net de kosten van de lopende missies dekken. Het optuigen en instandhouden van een hele vloot zou een veelvoud van dat bedrag vergen. In het huidige slechte financiële en economische klimaat ligt een dergelijke investering niet voor de hand. Tenslotte vormt de haast traditionele terughoudendheid van de lidstaten bij het overdragen van staatsmacht aan 'Europa' de belangrijkste drempel voor een Europese marine. Anders dan in het geval van samenwerking in NAVO of VN-verband, wordt coöperatie onder leiding van de EU nog vaak gezien als bedreiging van de nationale soevereiniteit. Tot welke sentimenten het idee van een Europese marine kan leiden, blijkt uit een hoofdartikel in de Engelse conservatieve krant *The Daily Mail* van 18 juni 2008. Onder de kop 'Frankrijk kaapt onze Royal Navy om een Europese militaire macht te creëren' werd een Frans voorstel voor een EU-marinevloot getorpedeerd. Het artikel citeerde een defensiewoordvoerder van de oppositie: 'Als ze denken dat de Royal Navy ooit onder EU-vlag zal varen, moeten ze nog maar eens goed nadenken. Hoe moet dat werken? Moeten we zeggen: "Pardon, nu is het onze beurt om ons schip te gebruiken?". Het is een belachelijk idee.'

Deze hindernissen overziend moet een gemeenschappelijke maritiem optreden, om succesvol van de grond te komen, zijn geschoeid op dezelfde leest als de huidige EDVB-operaties te land. Dat wil zeggen: het inzetten van multilaterale marine-eskaders onder EU-vlag, de derde optie. Zo'n samenwerking kan snel en tegen beheersbare kosten gerealiseerd worden. Het kan rekenen op politieke steun en het noodzakelijke Europese institutionele kader bestaat al. Het project kan zelfs nog een stap verder gaan en, voortbouwend op de ervaringen van Euromarfor, streven naar een semi-permanente aanwezigheid in de zeeën rond het continent. Wil Europa de hierboven geschetste missies duurzaam kunnen uitvoeren, dan kan men eigenlijk niet om de semi-permanente aanwezigheid van een vloot heen. Met name voor de derde missie, het indammen van militaire conflicten, is een maritieme macht nodig die razendsnel ter plaatse kan zijn, zonder ellenlange onderhandelingen over de individuele bijdragen van staten. Een preventieve stabiliserende rol kan nou eenmaal het beste worden gespeeld volgens het 'fleet-in-being' principe, dat inhoudt dat alleen al het paraat hebben van een maritieme capaciteit betekent dat invloed wordt uitgeoefend. Het optreden onder EU-vlag geeft daarbij een legitimiteit die afzonderlijke EU-staten missen.

Wat zou de beste thuisbasis zijn voor zo'n vloot? De meeste uitdagingen komen op dit ogenblik uit het gebied rond de Middellandse Zee. Dat is daarom de ideale kweekvijver voor de eerste maritieme defensiemacht onder EU-vlag. Die zeemacht moet de vorm hebben van een volledig operationeel en onmiddellijk inzetbaar marine-eskader, onder EU-opperbevel en bestaan uit materieel en manschappen van een zo groot mogelijk aantal lidstaten. De samenstelling van de vloot zou voor een deel moeten vastliggen en voor een ander deel moeten worden afgestemd op de omstandigheden waarvoor hij wordt gebruikt.

Conclusie

Nationale belangen van Europese landen zijn internationale belangen. Om deze belangen gemeenschappelijk aan te kunnen pakken is het GBVB in het leven geroepen. Om dat goed te kunnen voeren zal de EU ook militaire middelen doeltreffend moeten kunnen inzetten. Hoewel het Europees veiligheids- en defensiebeleid nog in zijn kinderschoenen staat, is er al ervaring opgedaan met gemeenschappelijke militaire missies. Het is nu zaak die trend door te zetten op maritiem gebied. Daarvoor is het creëren van politieke wil van de lidstaten van doorslaggevend belang. Daarbij kunnen de lidstaten met een eigen marine van betekenis een voortrekkersrol spelen.

Nederland bijvoorbeeld: de Koninklijke Marine beschikt over ruime ervaring in internationale operaties en over uitstekend en modern materieel. De Regering steunt EU-missies en Nederlandse deelname daaraan actief. Recent meldde minister Verhagen van Buitenlandse Zaken aan de Tweede Kamer dat Nederland streeft naar een grote rol bij antipiraterij-operaties en bescherming van voedseltransporten bij Somalië. Door gebrek aan maritieme capaciteit van de VN is het optreden van Nederland en andere EU-lidstaten in die wateren zeer welkom⁴.

Met een parafrase op de Olympische slogan kan worden gezegd dat er voor Europa veel te winnen is door mee te doen. In een Europese defensiestrategie kan een gemeenschappelijke zeevloot, opererend onder EU-vlag, een rol spelen die een landmacht nooit zou kunnen spelen. Geen zee is zo geschikt voor de maiden voyage

LITZ 1 R. (Rob) Pulles is Eerste Officier van Squadron 860 op Marine Vliegkamp de Kooy. Op het KIM studeerde hij Internationale Veiligheidsvraagstukken. Hij nam in diverse functies deel aan counterdrugs-, antipiraterij- en maritieme embargo-operaties.

Mr. G.J. (Gerrit Jan) Pulles is advocaat in Amsterdam. Hij studeerde Nederlands en internationaal recht in Oxford en werkte eerder onder meer bij de Universiteit van Amsterdam en het Rode Kruis in Genève.

Noten

¹ In het najaar van 2009 is het Verdrag van Lissabon door alle lidstaten van de EU geratificeerd en op 1 december 2009 in werking getreden.

² In 2009 is onder de vlag van de EU de maritieme operatie Atalanta voor Hoorn van Afrika van start gegaan.

³ zie noot 2.

⁴ Van augustus tot december 2009 voert Nederland het commando over de EU operatie Atalanta.

Naam : Peter (Ole) Madsen
 Geboren : 3 mei 1947 in Amsterdam
 In dienst : 16 augustus 1967
 Uit dienst, rang : 31 december 2001, KOLMARNS
 Laatste functie : Defensie Attaché Eritrea en Djibouti

DEFAT Eritrea (Foto collectie Madsen)

Waarom destijds naar de marine?

‘Mijn grootvader en een oom zijn resp. officier machinist en zee-officier geweest, lang voor mijn tijd. De eigenlijke belangstelling kwam door een vriend van mijn zus die haar meenam naar het Assaut. De interesse was toen gewekt. Het Korps kwam pas in beeld bij de keuring op het MOC toen de selectiecommissie, gezien mijn sportieve inslag, maar ook mijn langdurige HBS-B opleiding, het Korps voorstelde.’

Wat was uw eerste plaatsing?

‘In het ‘vierde jaar’ klasseefficer bij de beroepsopleiding in de Van Ghentkazerne. Na het ‘vijfde jaar’ aan boord Hr.Ms. Soemba in opleiding tot officier Kikvorsman.

Hoe verliep uw carrière?

‘Die heeft zich met name afgespeeld in de gebieden Opleidingen/ Onderwijs en Operatiën. De plaatsingsduur van 3 jaar heb ik maar 4 keer meegemaakt, waarvan twee als kolonel. Dit leverde in 31 jaar 24 verschillende officiële plaatsingen op, los van korte cursussen en opleidingen in binnen- en buitenland.

Als jeugdig luitenant naar Hr.Ms. Soemba om Officier Kikvorsman te worden, daarna bijna 2,5 jaar gevaren als, zoals ik dat noemde, *Silly Little Jobs Officer*. Met Hr.Ms. Van Galen als deel van het *Far East Racing Team* deelgenomen aan de ‘*Far East Deployment*’ reis. Andere hoogtepunten uit die periode zijn het bezoek van Hare Majesteit Koningin Juliana aan Helsinki en de herdenking van zoveel jaar New York/Manhattan in 1975. Na bevordering tot kapitein volgde eerst een korte plaatsing bij de operationele eenhe-

den, gevolgd door de eerste langdurige buitenlandse opleiding, *Landingcraft officer* in Poole, Engeland. Hierna meteen door naar Suffisant op Curaçao. Nog steeds niet uitgeleerd, vond de leiding van het Korps een vervroegde terugkeer noodzakelijk, omdat de cursus Stafdienst KL bij de HKS in Den Haag op mij wachtte. Toen naar het echte werk: de eerste drie-jaars plaatsing als Commandant Amfibische Sectie tevens Hoofd Opleidingen (HOPL) bij Hr.Ms. Soemba, een van de hoogtepunten uit mijn carrière. Als kapitein richting Amerika voor de tweede buitenlandse opleiding aan de *Amphibious Warfare School* in Quantico. Een plaatsing als HOPL bij de Van Ghentkazerne werd, als majoor, gevolgd door de 2° drie-jaars plaatsing bij het toen enige bataljon, de AGGP, als operatie officier. Na een korte plaatsing bij het KIM als docent, mocht ik weer de schoolbanken in als cursist van de HKV bij de Marine Stafschool. Vanaf die tijd ben ik in het Haagse gebleven. Mijn scriptie ging over onderwijs dus mijn eerste functie als overste werd natuurlijk PH Onderwijs bij DPKM; er na naar het Plein als Chef kabinet CDS en tenslotte PH Perszorg bij Bureau Interne Communicatie. Als KOLMARNS werd ik aangesteld als Directeur Interservice Opleidingen bij het IDL met in het begin als hoofdaandachtspunt de Hogere Defensie Leergang: mijn 3° drie-jaarsplaatsing. Uitkijkend naar de 4° als Defensie Attaché (DEFAT) verraste de KM mij en mijn familie met de functie van DEFAT in Ankara, Turkije, een ander hoogtepunt! Genietend van de aanloop naar mijn leeftijdsonslag werd ik een week voor dienstverlating gevraagd om als DEFAT naar Asmara, Eritrea en Djibouti te gaan om een nieuwe ambassade op te zetten. Dat het Korps daar ook zat in UNMEE-verband zal geen toeval zijn.’

Welke plaatsing staat u het meest bij?

'Alle plaatsingen heb ik met veel plezier vervuld. Echte hoogtenpunten zijn er natuurlijk: allereerst de functie van Commandant Amfibische Sectie aan boord Hr.Ms. Soemba. Voor een jeugdig officier een zeer zelfstandige en uitdagende functie met zeer gemotiveerde en professionele mariniers, daarbij de uitwisselingen met gelijksoortige eenheden uit diverse landen, oefeningen op boorplatforms, onderzeeboten, enz.. Alles onder eigen verantwoordelijkheid, waarbij ik ook verantwoordelijk was voor toen een van de meest uitdagende opleidingen (kikvorsman) bij het Korps. Het feit dat ik aan de wieg heb mogen staan van het

Als DEFAT Ankara (Foto collectie Madsen)

ombouwen van de 'Vaste Kikkerploeg' naar de zeer professionele en internationaal gelauwerde *Maritime Special Operation Force* is wel iets dat me bijblijft.

Het tweede was mijn functie als DEFAT bij de ambassade te Ankara van 1997 tot 2000. Het werken met 75 collega's uit 35 verschillende landen in een land als Turkije was een geweldige ervaring. Wat me van deze periode ook altijd bij blijft is de grote aardbeving van 1999 en de daarop volgende hulpacties, waarin ik een voor de ambassade leidende rol heb mogen spelen.'

Waar bent u het meest trots op in relatie tot uw marineloopbaan?

'Ik denk: dat ik mezelf ben gebleven en dat het me is gelukt om met iedereen, ongeacht rang, stand, sekse, krijgsmachtdeel en nationaliteit een goede verstandhouding op te bouwen en te handhaven.'

Hoe kijkt u terug op uw loopbaan?

'Met veel plezier. Ik heb me geen moment vervuild en altijd geprobeerd het beste uit elke plaatsing te halen. Ik heb alle leuke dingen gedaan die een jong officier zich maar wenst. Ook dingen waarvoor je (terecht) op je donder kreeg; opleidingen gegeven en gevolgd; operationele taken uitgevoerd; overgestapt naar het Haagse en geëindigd met 2 opeenvolgende functies als Defensie Attaché: wat kan je je nog meer wensen?'

Wat mist u en wat niet?

'Als ik wat mis is het de omgang met het personeel. Het gezeur over details mis ik niet. Ik ben een man van de grote lijnen en het delegeren aan de juiste mensen. Die zijn er genoeg in ons bedrijf. Bij de KM leek/likt het wel eens: hoe meer sterren, hoe meer geneuzel over details!'

Hoe heeft uw gezin uw loopbaan ervaren?

'Meer als toeschouwer. Mijn echtgenote Corry heeft altijd een

eigen baan gehad met weekend- en avonddiensten. Zeker na de geboorte van onze dochter Eva was er veel te regelen en met mijn veelvuldige afwezigheid was dat niet altijd makkelijk. Ons motto was: Het went nooit, maar maak er het beste van. We hebben als gezin ook wel geweldige dingen meegemaakt zoals in de VS, Turkije en Eritrea.'

Wat bent u na uw leeftijdsontslag gaan doen?

'Ik heb me bij Buitenlandse Zaken voor 'Korte Missies' (6 mnd) ingeschreven. Hiervoor ben ik 6 maanden als EU waarnemer naar Darfur en later Addis Abeba gestuurd als adviseur voor de Afrikaanse Unie. Daarnaast ben ik 'klusser' geworden bij Lekker Leven/Ons Gemak om in Bilthoven en omgeving kleine werkzaamheden uit te voeren voor mensen die dat zelf niet kunnen of kunnen betalen. Omdat ik in mijn actieve periode al functies vervulde bij de Vereniging van Onderlinge Bijstand (OB) en de Stichting Notaris Eduard S. Landsberg Studiefonds werd ik gevraagd ontstane bd-vacature te vullen. Dat doe ik van harte. De bekendheid over beide organisaties bij de actieven is in mijn ogen te gering. Graag wil ik hier wat dieper op ingaan. Beide organisaties richten zich op zowel actief-dienenden als postactieven. Je kan OB zien als ondersteunend fonds voor Marine KVMO-en/of OB-leden. De meest voorkomende steunvorm is de uitvoering van de Regeling Tegemoetkoming Thuiszorg en Regeling

richt je op de grote lijnen en delegeer veel aan een van de vele uitstekende mensen die bij je werken

Reiskosten Ziekenhuisbezoek. De dienstverlening kan verder gaan, bijvoorbeeld advies op financieel gebied en daadwerkelijke financiële ondersteuning als dat nergens anders te krijgen is. We zijn nu, samen met de KVMO, op zoek naar andere vormen van steunverlening zoals kraamzorg. Als de lezers goede ideeën hebben waarin OB haar leden met raad en daad kan ondersteunen horen wij dat graag.

Ook het Landsberg Studiefonds heeft geen brede bekendheid. Het fonds geeft renteloze leningen aan kinderen van (oud)marineofficiëren die bij hun studie wat extra's doen en daarbij financiële steun nodig hebben. We zijn geen IBG maar onze bijdrage kan net dat verschil maken. Ook de terugbetaling kan de toets met het IBG ruimschoots aan. Meer over beide organisaties kunt u vinden op de website: www.onderlingebijstand.nl.'

Stel u was destijds niet bij de KM aangenomen, wat zou u dan zijn gaan doen?

'Academie Lichamelijke opvoeding, omdat (op)leiden, het fysiek en het werken met mensen het mooiste is wat er bestaat.'

Heeft u nog een goed advies voor de marineleiding?

'Zoals anderen voor mij: wie ben ik. Ik ben al jaren weg maar heb door OB en Landsberg Fonds contact met de KM kunnen behouden. Iets kleins: let op uw zaakje. De politiek en het geld zijn harde randvoorwaarden, goed materieel is noodzakelijk en inter-service samenwerking is heilig verklaard. Maar zonder goed opgeleid, enthousiast en zeer gemotiveerd personeel heeft al het bovengenoemde geen zin. Dus: besteed daar (nog) meer aandacht aan!'

In de rubriek Marinefamilie komen dit keer aan het woord vader en zoon Rademakers, die een gemeenschappelijke passie hebben: hun korps de elektrotechnische dienst.

Vader en zoon Rademakers

V.G.M. Rademakers

V.G.M. Rademakers kwam in dienst in 1950 en verliet de KM in 1984 in de rang van commandeur van de elektrotechnische dienst. Zijn laatste functie was Sous-chef Exploitatie, Plaatsvervangend Directeur Materieel Koninklijke Marine en Vlagofficier van de wapentechnische dienst.

V.G.M. Rademakers als adelborst. (collectie familie Rademakers)

Waarom bent u destijds naar de KM gegaan?

‘Geboren en getogen in Breda wist ik weinig van de Koninklijke Marine. Het varen, de techniek en de discipline vond ik echter wel aantrekkelijk en ik meldde me daarom aan als kandidaat voor de technische dienst. Bij de keuring kwam naar voren dat eigenlijk alleen elektrotechniek en elektronica aan boord mij interesseerden. De elektrotechnische dienst was toen net opgericht en ik werd gevraagd of ik me daar dan voor wilde opgeven. Daar heb ik meteen ja op gezegd.’

Hoe zag de opleiding tot marineofficier er in uw tijd uit?

‘De opleiding op het Koninklijk instituut voor de Marine (KIM) en de aanvullende opleidingen waren erg goed en

daarbij juist afgestemd op de werkzaamheden aan boord. Wat mij opviel was dat door een zware feuttijd in enkele weken tijd zelfgenoegzame jongens waren omgevormd tot knapen met team/maatjes geest, die ook nog blijvend bleek te zijn. De periode op het KIM werd echter niet als de meest prettige tijd ervaren. De sfeer was soms nogal benepen. Eens per week werd er zakgeld uitbetaald. De jongste jaars verdienden fl 2,50. Daar werd van afgetrokken de kosten van de arrestkist. Daarin werden kwijtgeraakte spullen opgeborgen, waarvoor fl 0,10 per stuk in rekening werd gebracht. Toen op een gegeven moment een adelborst, na aftrek van de kosten van de arrestkist nog een schamele fl 0,60 aan zakgeld overhield, zei hij heel gulhartig tegen de officier van administratie: “Laat maar zitten.” Prompt stond hij op rapport!’

Welke plaatsingen heeft u gehad?

‘Als officier van de elektrotechnische dienst heb ik gevaren op Hr.Ms. De Zeven Provinciën, Hr.Ms. Gelderland, Hr.Ms. Limburg en Hr.Ms. Van Galen. Voorts heb ik in de USA gestudeerd aan de *International School of Nuclear Science and Engineering*, waarna ik in Noorwegen heb meegewerkt aan een kernreactorproject. Ik heb vele jaren op het ministerie bij de Directie Materieel gewerkt, onderbroken door een functie als hoofd van het Marine Elektronisch en Optisch Bedrijf te Den Helder.’

Was u veel van huis en hoe heeft u en uw gezin dat ervaren?

‘Inclusief varen en de plaatsing in de VS ben ik ongeveer 5 jaar van huis geweest. Hierdoor heb ik een belangrijke fase in het opgroeien van mijn kinderen gemist. De oudste zoon werd geboren tijdens mijn studie in de VS. Ik zag hem pas na een half jaar. De tweede zoon werd geboren ongeveer een maand voor vertrek van Hr.Ms. Limburg met het eskader naar Nieuw Guinea en een reis om de wereld. Met twee jonge kinderen en wonend in een flatje van vier hoog was het voor mijn echtgenote heel zwaar. Toen ik terugkwam van de wereldreis, kreeg ik bericht dat ik bijna meteen door moest naar Noorwegen omdat ik daar werd geplaatst...’

Welke plaatsing heeft op u de meeste indruk gemaakt?

‘De periode in de VS. Daar heb ik voor de marine ongeveer een jaar een studie gedaan naar kernenergie. Het campusleven was bijzonder. Het schiep een grote band tussen de studenten. De studie was zwaar maar in de kortste tijd werd je bijgebracht hoe je een kernreactor moest ontwerpen. Het land is daarbij buitengewoon mooi en zeer gevarieerd. De trots van de Amerikanen op hun land sprak mij ook aan.’

(links)

Het afscheid van MEOB

(rechts)

Zoon leest vader de les.

(collectie familie Rademakers)

Hoe heeft u de werkdruk ervaren?

'Behalve op mijn plaatsingen op het ministerie vond ik over het algemeen de werkdruk meevallen. Ik moet hierbij wel opmerken, dat momenteel wel vaak de klacht van werkdruk wordt gehanteerd en dat wellicht de werkdruk van vroeger in veel gevallen nu als te zwaar zal worden aangemerkt. Op het ministerie was de werkdruk erg afhankelijk van de functie, die werd bekleed en je persoonlijke instelling en taakopvatting. Was je goed, dan gebeurde het wel dat je extra klussen kreeg toebedeeld, die bepaald werkdruthogend uitpakten. Ik heb zeker in de hogere functies steevast veel werk na werktijd thuis moeten verrichten.'

Welke veranderingen ziet u ten opzichte van nu met betrekking tot werkdruk, het varen en de collega's?

'Ik heb de indruk dat de werkdruk op het ministerie nu zeker zo groot of misschien wel groter is dan vroeger. Redenen zijn onder meer de voortdurende reorganisaties en de vermindering van personeel, zonder dat de leiding voldoende aangeeft dat daardoor bepaalde verplichtingen niet of niet goed kunnen worden nagekomen. De vaarperiodes zijn nu korter dan vroeger en tegenwoordig wordt er meer rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden. Op zichzelf zeker in deze tijd een goede zaak. Ik heb de indruk dat tegenwoordig de band tussen de collega's minder sterk is dan vroeger. Dit wordt wellicht mede veroorzaakt doordat men een loopbaan bij de marine vaak niet ziet als een baan voor het leven.'

Is er een verhaal dat u graag aan uw kinderen vertelde?

'Een van de verhalen die ik graag vertel betreft de ontvangst van Koningin Juliana aan boord van Hr.Ms. Van Galen. Het hof had mij medegedeeld, dat we moesten beginnen met thee en daarna moesten we sherry aanbieden. Het bakje met suikerklontjes werd voorzien van een nooit gebruikte zilveren tang. Toen de eerste officier Hare Majesteit een suikerklontje wilde geven, drukte hij te hard op de tang, waarop het klontje in stukken brak en deze vlak langs het décolleté van de koningin vielen en dus niet in het kopje thee. De eerste officier werd geheel rood van schrik. De koningin bleef heel kalm en zei: 'Meneer, probeert u het nog eens, misschien valt het klontje er dan in.' Ze bedoelde uiteraard in het kopje...'

Uw zoon is ook naar de marine gegaan, schept dat een bijzondere band?

'Naast de zoon die momenteel bij de marine is, heeft ook mijn jongste zoon als dienstplichtig arts bij de marine gediend. In die tijd waren dus alle mannen van het gezin bij de marine. Alhoewel ik de hoogste in rang was, werd het vaderlijk gezag daardoor niet versterkt. Maar het was wel erg leuk! Ik geloof ook dat deze gezamenlijke ervaring een zekere band heeft geschapen, omdat we alle drie weten wat de marine is en er daarom gemakkelijker over kunnen praten.'

Heeft u uw (klein)zoon aangeraden om naar de marine te gaan?

'De marine is enorm veranderd. Ik heb er begrip voor dat ook de KM slachtoffer is van bezuinigingen. Ik heb echter geen begrip voor het opofferen van goede schepen voor patrouillevaartuigen, die nauwelijks van wapens zijn voorzien. Ik pleit niet voor meer middelen, maar ben tegen een ondoordachte bezuiniging op het gewenste marine potentieel. Het zal duidelijk zijn, dat ik op genoemde gronden mijn kleinzonen een marine-loopbaan niet zou adviseren. Ik zou het echter ook niet afraden.'

Hoe kijkt u terug op uw loopbaan? Heeft u wel eens overwogen de marine te verlaten?

'Ik kijk met een heel groot plezier terug op mijn loopbaan bij de marine. Redenen daarvoor zijn de veranderingen elke twee a drie jaar van plaatsing en werkzaamheden, grote verantwoordelijkheid op jonge leeftijd, gelegenheid veel van de wereld te zien, varen, collegialiteit, vele internationale contacten, enzovoort. Ik heb een aantal malen aanbiedingen gekregen, die financieel en voor wat betreft werkzaamheden heel aantrekkelijk waren. De hierboven genoemde redenen waren voor mij echter doorslaggevend om bij de marine te blijven. En ik heb er nooit spijt van gehad!'

Wat vindt u van de huidige Marine?

'De huidige secundaire arbeidsvoorwaarden in de marine vind ik goed. Men houdt ook rekening met de persoonlijke omstandigheden, in deze tijd beslist essentieel. Zoals ik eerder al zei, vind ik echter ook dat de marine onder het mom van de nodige bezuinigingen teveel

wordt uitgekleeft, hetgeen, naar mijn gevoel, best als zorg door de leiding kan worden uitgesproken.'

Zou u iets kunnen zeggen over het KVM0?

'Sommige artikelen in het Marineblad zijn voor gepensioneerden moeilijk leesbaar vanwege de gebruikte afkortingen, die bij ouderen niet meer bekend zijn en doordat men te veel uitgaat van de bij actief dienenden bekende begrippen. Misschien kan daar wat meer rekening mee worden gehouden.'

V.C. Rademakers

De zoon van V.G.M. Rademakers, V (Victor) C. Rademakers, kwam in dienst in augustus 1976. Hij is nog actief dienend. Zijn huidige rang is kapitein ter zee van de elektrotechnische dienst, en hij bekleedt momenteel de functie van Hoofd Staf Directie Logistieke Bedrijven.

Vanwaar uw keuze voor de Marine?

'De Marine kreeg ik thuis min of meer met de paplepel ingegoten. De techniek aan boord van schepen fascineerde mij zeer, maar ook het reizen. Gedurende een varende ouderdag mocht ik eens meevaren van Vlissingen naar Den Helder. Ik vond het geweldig. Een keuze voor de marine lag dus voor de hand. Toch ging mijn voorkeur uit naar een studie medicijnen. Ik werd echter uitgeloot en besloot toen naar het KIM te gaan. Nog tijdens de introductietijd werd ik voor medicijnen ingeloot. Maar ik had het inmiddels zo naar mijn zin dat ik besloot te blijven. Wat de keuze voor elektrotechniek betreft: die sprak voor zich. Ik was op school altijd al in de weer met techniek. Bij de KM vond ik de elektrotechnische dienst veel interessanter en veelzijdiger dan de technische dienst. Immers gaat het niet alleen over elektronica maar ook over raket- en kanonsystemen, over vuurleiding en allerlei sensoren. Kortom: datgene wat van een schip een oorlogsschip maakt. Natuurlijk was het een stimulans dat mijn vader daar spannend over vertellen kon.'

Wat is u bijgebleven van uw opleiding?

'Als je met collega's terugkijkt op de opleiding, wordt de hele avond gevuld met sterke verhalen over de vele *practical jokes* die werden uitgehaald. Ik heb een erg plezierige tijd op het KIM gehad mede omdat ik het geluk had dat de studie over het algemeen vrij gemakkelijk verliep. De spreuk boven het zaaltje: "Kennis is macht, Karakter is meer" kreeg tijdens de opleiding nadrukkelijk de aandacht. Tijdens mijn loopbaan heb ik ervaren dat dit een prima houvast is.'

Heeft u veel varende plaatsingen gehad? Hoe heeft het thuisfront dat ervaren?

'Ik heb diverse varende plaatsingen gehad van in totaal ongeveer 7 jaar. Verder heb ik enkele plaatsingen in Den Haag gehad in het materieel logistieke veld en kijk ik met veel genoegen terug op een plaatsing als docent radartechniek op het KIM. In de tijd van mijn varende plaatsingen had ik nog geen kinderen. Ik heb dus mijn zoon gelukkig niet voor langere tijd hoeven te missen. Gedurende mijn vorige baan bij DMO was ik wel veel weg

Combineren arbeid en zorg. Victor Rademakers met zijn gezin. (collectie familie Rademakers)

voor diensttrekken. Dat legde enige druk op mijn vrouw Annet die zelf ook een intensieve baan heeft.'

Welke plaatsing was voor u het meest bijzonder?

'Dat was wel die aan boord van Hr.Ms. Van Amstel. Zij werd 14 jaar geleden als stationsschip naar de Antillen gestuurd. In die periode ben ik op Curaçao getrouwd met mijn vrouw Annet. Veel familieleden en vrienden waren overgekomen en op het landhuis Ascension hebben we het feest gehouden. Het was onvergetelijk. Tijdens dezelfde reis heeft Hr.Ms. Van Amstel ook steun verleend aan St. Maarten nadat het eiland was getroffen door een orkaan. Dat was natuurlijk van een heel andere orde en heeft ook grote indruk gemaakt.'

Ooit overwogen de Marine te verlaten?

'Een enkele keer heb ik met die gedachte gespeeld. Niet omdat ik het niet naar mijn zin had, maar ook om eens verder te kijken. De Marine heeft me echter steeds dermate uitdagende banen gegeven dat ik toch gebleven ben.'

Is de Marine het onderwerp binnen de familie?

'Het is zeker een veel besproken onderwerp in onze familie. Al wijzen onze echtgenotes ons er vaak terecht op dat er ook andere gesprekstof bestaat!'

Wat zou u willen zeggen van de huidige Marine?

'De Marine is in de laatste jaren sterk veranderd. In de Defensienota van 1984 werd uitgegaan van 22 fregatten. Dat zijn er nu nog maar 6. Wel zijn daar andere middelen voor in de plaats gekomen die beter passen in de huidige taakstelling, zoals patrouilleschepen. Toch vraag ik me wel eens af of we nog voldoende invulling kunnen geven aan taken in het hoge deel van het geweldsspectrum. Verder zie ik helaas een verwijdering ontstaan tussen de Haagse marine (vooral DMO) en de Helderse, terwijl we hetzelfde doel voor ogen hebben.'

Wilt u een reünie in het Marineblad vermelden? Stuur uw aankondiging (waarin ook datum, locatie, tijd en contactgegevens zijn opgenomen) naar marineblad@kvmo.nl

Kring van oud-officieren van de Elektrotechnische Dienst

De Kring van Oud-officieren van de Elektrotechnische Dienst is opgericht in 1985 en bestaat volgend jaar al weer 25 jaar. De Kring telt momenteel ongeveer 110 leden en staat open voor oud-officieren van de electrotechnische dienst van de Koninklijke Marine. Het ledenbestand bestaat niet allen uit ED-officieren die met LOM zijn gegaan, maar ook uit officieren die de KM eerder hebben verlaten.

De doelstelling van de Kring is:

- de onderlinge band tussen haar leden stand te houden en te verstevigen
- de band tussen haar leden en ED-officieren in actieve dienst te bevorderen.

Jaarlijks wordt er een aantal activiteiten georganiseerd, die bestaan uit interessante excursies naar o.a. industrieën, musea, (onderzoeks)instellingen en KM eenheden. Eén van de excursies wordt meestal gecombineerd met de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering.

Zo werd dit jaar een bezoek gebracht aan TNO Den Haag (het voormalige TNO/FEL), het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium en het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch.

In het programma wordt altijd voldoende tijd ingeruimd voor de lunch en de afsluitende borrel zodat er alle gelegenheid is om bij te praten met de oud-collega's. Deelname staat gewoonlijk ook open voor echtgenotes/partners.

De jaarlijkse contributie bedraagt € 15,-. Daarnaast wordt voor de excursies een bijdrage van de leden gevraagd.

Mocht u als oud-ED-officier belangstelling hebben voor de Kring neemt u dan contact op met het secretariaat, adres: Secretariaat Kring van Oud-ED-Officieren, Lavendeltuin 22, 2724 PE Zoetermeer, tel. 079 3421383, e-mail a.stoffelsma@hccnet.nl

Vereniging Oud Officieren van de Technische Dienst

Ter gelegenheid van de viering van het 100-jarig bestaan van de Vereniging Oud Officieren van de Technische Dienst, zal in 2010 een gedenkboek worden uitgegeven. Indien u belangstelling heeft voor dit boek kunt u dat kenbaar maken door het bestelformulier in te vullen en € 60, voor elk exemplaar dat u zou willen ontvangen, over te maken naar de opgegeven bankrekening. Het boek bevat rijkelijk geïllustreerde verhalen uit de carrière van een groot aantal VOOTD-leden. Het biedt dan ook een historische en in de meeste gevallen zeer persoonlijke inkijk in het leven en werken van de technici bij de Koninklijke Marine gedurende de afgelopen 100 jaar.

Uitgebreidere gegevens staan op de website van de KVMO of kunnen bij G.A.K. Crommelin, Elfuursweg 8 7213 EM Gorssel of gulian.crommelin@gmail.com verkregen worden

Jaaroverzicht Reüniegroep Zeemacht Nederland

Alle deze reünies worden gehouden in de Kumpulan, Bronbeek in Arnhem.

24 februari: **Witte Marine, Canon-klasse, Roofdier-klasse.**

17 maart: **C 801 – Hr. Ms. Tromp en De Ruijter (GW-Fregatten).**

21 april: **Hr. Ms. A- en B- jagers.**

19 mei: **Korvetten / KVD / OVV'ers.**

12 oktober: **Hr. Ms. Karel Doorman Ned. Nieuw Guinea,**
Wereldreis max.350 deelnemers

23 oktober: **M-, L-, en S-Fregatten.**

Daarnaast zal dit jaar een bezoek aan de Awacs-basis in Duitsland, en speenvarken eten en een excursie in het Duitse Tuten worden georganiseerd. Aanmelden voor leden van de Reüniegroep Zeemacht Nederland: Ronsseweg 275, 2803 ZB, Gouda.

E-mail: b.windjammer@gmail.nl

17 maart

reünie Hr. Ms. Amsterdam NNC 1959-1961. Locatie: Marine Etablissement Amsterdam. Inlichtingen bij: W.A. Smits, telnr.: 0316-373113, e-mail: w.smits92@chello.nl

27 maart

Hr. Ms. Woendi. locatie: Nico Schuurmanshuis, Fort Orthen, Ketsheuvel 50, Den Bosch. Kosten € 17,50 p.p. Voor informatie: Ock van Loo, telnr. 0416 279 817. Anna van Burenstraat 8, 5161 HH Sprang-Capelle.

31 maart

Landingsvaartuigen L9607, 9608, 9609. Locatie: Marine Etablissement Amsterdam. De reünie is voor personeel van de landingsvaartuigen die in de periode 1952-1962 in het voormalige Nederlands Nieuwe Guinea dienst hebben gedaan. Ook de mariniers 1961-1962 zijn van harte welkom. Voor inlichten en opgaven: Jan van Asch, telnr.: 040 2532002, e-mail: jvanasch@onsbrabantnet.nl

23-27 mei

International Submariners Association. Locatie: Haifa (Israel). Dit samenwerkingsverband van internationale Onderzeedienst (reünisten-)verenigingen houdt sinds 1962 bijeenkomsten in een van de landen van de aangesloten verenigingen. Aan deze bijeenkomsten kunnen OZD-mensen - zowel actief als reünist - en andere betrokkenen (waaronder partners), deelnemen. Kosten \$ 460-. Aanmelden voor

1 februari. Voor meer informatie en aanmeldingen:

<http://www.congress.co.il/submariners47>

Een overzichtsserie over de Ned

De inzet van de strijdkrachten staat centraal (mei 1940) (Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag)

Deze professionalisering resulteerde in een grote hoeveelheid publicaties, waardoor ons begrip van het verloop van de militaire geschiedenis van Nederland en zijn koloniën in rap tempo is toegenomen. Een overzicht van deze geschiedenis ontbrak echter lange tijd. Dit gemis werd slechts ten dele weggenomen met de verschijning in 2003 van de bundel *Met man en macht. De militaire geschiedenis van Nederland 1550-2000*.⁴ Deze waardevolle publicatie mist een alomvattend concept, waardoor ook een grondige analyse van de gehele ontwikkeling van de inzet van de Nederlandse krijgsmacht (en de voorbereidingen daarop) door de eeuwen heen ontbreekt.

Het besef dat er inmiddels veel kennis was, maar dat een samenhangende analyse nog steeds ontbeerde, leidde tot het plan voor een meerdelig overzichtswerk, dat zou moeten worden geschreven vanuit één centrale vraagstelling. In 2003 en 2004 zijn enkele bijeenkomsten van historici in dienst van Defensie belegd om de haalbaarheid van dit project te bespreken. De breed gedragen conclusie was dat het plan weliswaar zeer ambitieus was, maar tevens een uitdaging die we met elkaar moesten aangaan. Een aantal factoren droeg er toe bij dat de deelnemers bereid waren hun schouders eronder te zetten. Het is, om te beginnen, een mooi project, waarmee veel eer te behalen valt. Het project zet militaire geschiedenis stevig op de wetenschappelijk kaart en fungeert als een stimulans voor nieuw onderzoek. Minstens zo belangrijk was het besef dat het doen van fundamenteel onderzoek en het diepgravend doordenken van de militaire geschiedenis, voor het Nederlands Instituut voor Militaire Geschiedenis (NIMH) een noodzakelijke voorwaarde vormen om zijn kerntaken optimaal te kunnen uitvoeren. Het kan alleen op basis van goed gefundeerd historisch inzicht relevante beleidsadviezen geven, operationeel ondersteunend militair-historisch onderwijs verzorgen en de vele verzoeken om informatie op correcte wijze

Vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw is de beoefening van de militaire geschiedenis geprofessionaliseerd.¹ Dat uitte zich aanvankelijk vooral in het aannemen van jonge academisch geschoolde historici bij de historische diensten van de afzonderlijke krijgsmacht delen.² Vervolgens, vanaf eind jaren tachtig, groeide langzaam ook in de universitaire wereld de belangstelling voor het vak.³

afhandelen. Het laatste belangrijke argument om de sprong te wagen had te maken met de samenvoeging van de militair-historische diensten van de afzonderlijke krijgsmacht delen, die op 1 september 2005 haar beslag zou krijgen. Het gezamenlijk aanpakken van dit krijgsmachtdeelloverschrijdende project zou de cohesie binnen het nieuwe instituut bevorderen.

De overzichtsserie zal zich in de eerste plaats richten op doelgroepen op bachelorniveau, zowel binnen als buiten Defensie. Zij zal bruikbaar moeten zijn op de Faculteit Militaire Wetenschappen (FMW) en eveneens geschikt moeten zijn voor civiele opleidingen op universitair niveau. Vanaf het begin is het risico onderkend dat zo een te kleine groep zou kunnen worden bereikt. Daarom zullen een strenge redactie en veel aandacht voor vormgeving en illustrering ervoor moeten zorgen dat de leesbaarheid en toegankelijkheid van de serie wordt bevorderd, zodat zij ook voor een breed publiek aantrekkelijk zal zijn.

Inhoud⁵

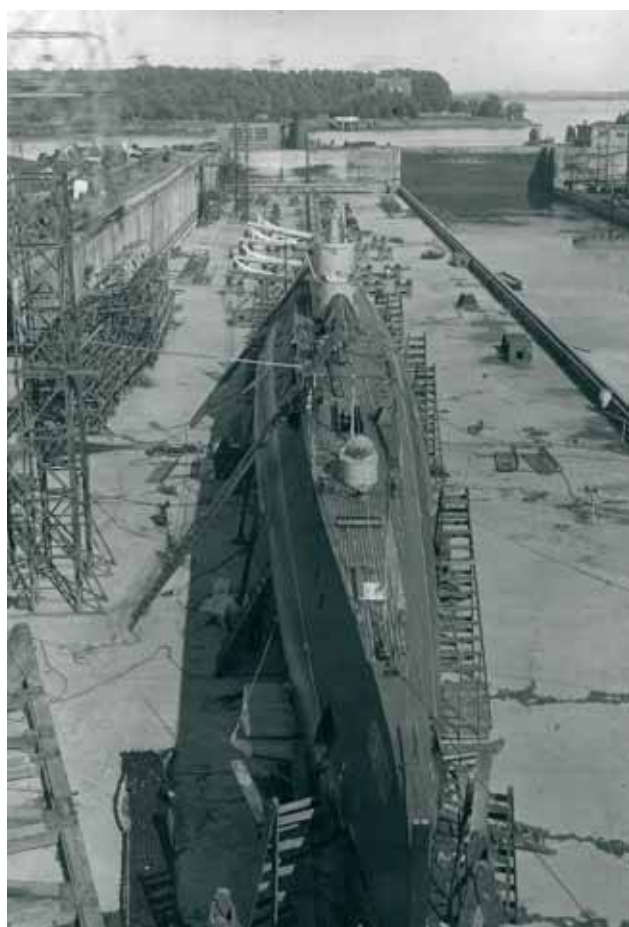
De serie gaat over de geschiedenis van de Nederlandse strijdkrachten vanaf het ontstaan van de Nederlandse staat inclusief (de militaire aspecten van) de Verenigde Oost-Indische Compagnie en de West-Indische Compagnie, het Koninklijke Nederlands-Indisch Leger, de Gouvernementsmarine en de gemilitariseerde koopvaardij tijdens de Tweede Wereldoorlog. De inzet van deze strijdkrachten, de voorbereidingen daarop en de effecten daarvan vormen de kern van de overzichtsserie. De essentie van het militaire bedrijf – de operaties ter zee, te land en in de lucht – staat centraal. Dat betekent echter geen ouderwetse krijgsgeschiedenis, met uitsluitend oog voor het verloop van veld- en zeeslagen. Het gaat ook om een zoektocht naar de (min of meer) constante en variabele factoren die dat optreden bepaalden en in welke mate. Tot de eerste behoren de geografische ligging van Nederland en zijn overzeese gebiedsdelen, het terrein en de bevolkingsomvang. Variabele factoren

Nederlandse militaire geschiedenis

Operationele inzet (eskader jaren '70) (Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag)

Regionale economische bedrijvigheid (de bouw van Hr.Ms. K XVIII) (Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag)

zijn onder andere de internationaal-politieke context, het militair-strategische gedachtegoed, de maatschappelijke opvattingen over het gebruik van militair geweld, de bewapening, het wervingspotentieel en de opleidingen. Het hoe en het waarom van het militaire optreden staan centraal. Dit wordt onderzocht in het voortdurende besef dat de krijgsmacht een product van haar omgeving is en dat haar aanwezigheid en optreden op hun beurt van invloed zijn op de samenleving. Er is sprake van een voortdurende wisselwerking.

Om grip te krijgen op deze ingewikkelde materie is een systematische aanpak vereist. Behalve grondige analyses van een selectie belegeringen, veld-, zee- en luchtslagen en koloniale expedities, waarbij tevens zaken als logistiek, communicatie en medische verzorging worden meegenomen, zullen in alle delen van de serie antwoorden moeten worden gegeven op de volgende vier deelvragen:

1. Wat was het (politieke) doel van het militaire optreden?;
2. Over welke middelen beschikte de Nederlandse krijgsmacht (bewapening en uitrusting, infrastructuur, kwantiteit en kwaliteit van het personeel, financiering)?;
3. Wat was de militaire cultuur binnen de Nederlandse krijgsmacht en op welke wijze was die van invloed op het militaire optreden (strategisch en tactisch denken, waarden en normen ten aanzien van het eigen optreden, oorlogsrecht, militaire tradities)?;
4. Wat waren de directe gevolgen van de oorlogvoering en de voorbereidingen daarop (regionale economische bedrijvigheid, verliezen en schade, ruimtelijke ordening en milieu)?

Deze variabelen zijn in de loop van de eeuwen sterk veranderd. Internationale en binnenlandse politieke ontwikkelingen (bijvoorbeeld de opbouw van de centralistische natiestaat in de negentiende eeuw en de oprichting van de NAVO), economische en sociale ontwikkelingen (zoals de krapte op de Nederlandse wervingsmarkt in de zeventiende eeuw ten gevolge van de welvaart in de Republiek en de opkomst van militaire vakverenigingen in de twintigste eeuw), culturele ontwikkelingen (denk aan de invloed van de renaissance op het tactische denken van Maurits en Willem Lodewijk of de invloed van het blanke superioriteitsdenken op het optreden in de koloniën), wetenschappelijke ontwikkelingen (zoals die van de tropische geneeskunst, de scheepsradar en satellieten), alle gaven doel en richting aan het militaire optreden, bepaalden de omvang en de aard van de in te zetten middelen en hadden invloed op het denken over de wijze waarop de strijd moest worden gestreden.

Deze brede, maar gerichte benadering geeft tevens het kader waarbinnen aansluiting zal worden gezocht met enkele relevante historische debatten, zoals die over de

Het militaire denken van Prins Maurits stond onder invloed van de Renaissance (Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag)

relatie tussen de vroegmoderne militaire revolutie en het staatsvormingsproces in de Nederlanden; over de vraag hoe Europa in de vijftiende tot en met achttiende eeuw al een groot deel van de wereld kon veroveren, het zogenoemde *guns and germs* debat; over de *tools of empire* in de negentiende eeuw; over de waardering van het Nederlandse neutraliteitsbeleid in de negentiende en eerste helft van de twintigste eeuw; over Nederland als trouwe NAVO-bondgenoot; over de koloniale oorlogvoering als kraamkamer van de moderne *counterinsurgency* doctrine; en over het vermeende a-militaire karakter van de Nederlandse natie. De zorgvuldige voorbereiding van de serie leidde niet alleen tot een gerichte vraagstelling, maar bracht ook duidelijk de gaten in onze kennis aan het licht. Omdat we tijdens het vooronderzoek wisten waarnaar we moesten zoeken, konden we ook vrij snel de lacunes benoemen. Verschillende van deze lacunes zijn nu onderwerp van afzonderlijk (promotie)onderzoek.

Periodisering

Het is niet eenvoudig het tijdvak 1568-heden zodanig op een inhoudelijk consistente wijze in perioden in te delen dat er een goede kans is dat er straks een evenwichtige reeks boeken op de plank zal staan. Er is voor gekozen de veiligheidspolitiek, en daarmee de *raison d'être* van de krijgsmacht, als leidraad te nemen. Na uitvoerige discussie is besloten tot de volgende indeling van de zeven

STANAVFORLANT in de jaren '70 (Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Den Haag)

delen: (1) 1568-1648 (opkomst Nederlandse staat), (2) 1648-1814 (consolidatie en neergang), (3) 1814-1949 (wedergeboorte en neutraliteit), (4) 1949-heden (bondgenootschapelijk, multilateraal), (5) overzee 1568-1814 (militair optreden VOC/WIC), (6) overzee 1814-heden (teruggave koloniën staatsoptreden) en (7) synthese. Uiteraard zal in elk deel een subperiodisering moeten worden gemaakt en zullen delen, door 'aanlopen' en 'uitlopen', soms in elkaar kunnen overlopen. Zo zal deel 1 niet beginnen met de inval van troepen van Willem van Oranje in 1568, maar een uitvoerige aanloop nemen met een overzicht van de staatkundige ontwikkelingen vanaf ongeveer 1500 en de gebeurtenissen die Oranje tot de inval hebben doen besluiten. Het zal duidelijk zijn dat een goede coördinatie tussen de deelredacties een eerste vereiste is.

Aansturing en werkverdeling

Het project wordt uitgevoerd onder eindverantwoordelijkheid van de directeur van het NIMH. De leiding van het project is in handen van een kernredactie (prof. dr. Herman Amersfoort, dr. Anita van Dissel, prof. dr. Petra Groen, prof. dr. Jan Hoffenaar (vz) en dr. Jaap de Moor), die verantwoordelijk is voor de voortgang van het project en voor de inhoudelijke eenheid van de reeks. Per deel is (wordt) er een deelredactie gevormd, bestaande uit de twee, drie of vier belangrijkste auteurs. Een van hen is eerstverantwoordelijke auteur. Diegene schrijft onder

meer het plan van aanpak, is eerste aanspreekpunt voor de kernredactie en roept in een afgesproken regelmaat de auteurs bij elkaar. Alleen historici die reeds hun sporen op het betreffende tijdvak/onderwerp ruimschoots hebben verdiend, zijn door de kernredactie als deelauteur gevraagd. Dat betekent dat naast historici werkzaam op het NIMH en bij de FMW, ook diverse historici van buiten bij het project zijn betrokken. Er zal een redactieraad met gezaghebbende wetenschappers worden geformeerd, waarvan de samenstelling per deel zal verschillen. Deze raad is een extra borg voor de wetenschappelijke kwaliteit van de serie. De beeldredactie, tot slot, vraagt om bijzondere aandacht.

Voortgang en planning

Het project is officieel op 1 januari 2006 van start gegaan. Inmiddels wordt er aan vier delen gewerkt. Het verst met de voortgang is deel 1 (1568-1648), met als auteurs dr. Olaf van Nimwegen (FMW, Rijksuniversiteit Groningen), dr. Ronald Prud'homme van Reine, dr. Louis Sicking (Universiteit Leiden) en dr. Adri van Vliet (NIMH). Er ligt inmiddels een basistekst. Ondertussen zijn Van Nimwegen en Prud'homme van Reine begonnen aan deel 2 (1648-1814). De resultaten zullen nog even op zich laten wachten, omdat laatstgenoemde auteur slechts in deeltijd aan het project kan werken. Verder gevorderd is deel 5 (overzee 1568-1814), waarin participeren dr. Henk den Heijer (Universiteit Leiden), dr. Michiel de Jong (FMW) en dr. Gerrit Knaap (Instituut voor Nederlandse

Geschiedenis). Er is een begin gemaakt met deel 6 (overzee 1814-heden), met dr. Anita van Dissel, prof. dr. Petra Groen en dr. Jaap de Moor (allen NIMH) als auteurs. De delen van de serie zullen met enige regelmaat achter elkaar moeten verschijnen. Daarom zal deel 1 waarschijnlijk pas begin 2012 op de markt komen, om vervolgens elk jaar een deel te kunnen presenteren. Het is voorwaar een uitdagend project!

Professor dr. J. (Jan) Hoffenaar is hoofd van de afdeling Wetenschappelijk Onderzoek van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie en bijzonder hoogleraar Militaire Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht.

Noten

- 1 B. Schoenmaker, "Clio at arms: military history in the Netherlands", *Mededelingen van de Sectie Militaire Geschiedenis*, deel 14 (1991), 82-104.
- 2 Tot 2005 bestonden naast elkaar: het Instituut voor Maritieme Historie (KM), het Instituut voor Militaire Geschiedenis (KL; voorheen Sectie Militaire Geschiedenis), Sectie Luchtmachthistorie (KL) en het Bureau Marechausseegeschiedenis. Op 1 september 2005 zijn deze instanties samengevoegd tot het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, dat onder de operationele leiding van de Commandant der Strijdkrachten staat.
- 3 Er zijn inmiddels drie (deeltijd)leerstoelen voor militaire geschiedenis, in Amsterdam, Leiden en Utrecht.
- 4 J.R. Bruijn en C.B. Wels, *Met man en macht. De militaire geschiedenis van Nederland 1550-2000* (Amsterdam, 2003).
- 5 Deze paragraaf is gebaseerd op de notitie *Nederlands militaire geschiedenis: tussen klassieke slagen en moderne historiografische visies*, geschreven door prof. dr. Petra Groen. Deze notitie is de inhoudelijke basis van de overzichtsserie.

BOEKEN

Een wapen tegen terreur. De geschiedenis van de Bijzondere Bijstandseenheid Krijgsmacht 1972-2006

Auteur: Christiaan van der Spek
Uitgever: Uitgeverij Boom
Prijs: € 19,95
Omvang: 156 blz geïllustreerd
ISBN: 978-90-8506-824-2

In 2014 bestaat de Koninklijke Marechaussee 200 jaar. Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie brengt de geschiedenis van de KMar in kaart, waarbij er ook een aantal populair-wetenschappelijke publicaties zullen worden uitgegeven. Het boek 'Een wapen tegen terreur' is zo'n publicatie geschreven door Christiaan van der Spek, die aan het NIMH is verbonden.

Ondanks summier bronnenmateriaal is hij er in geslaagd een uitstekend leesbare publicatie te verzorgen, rijkelijk voorzien van beeldmateriaal. Zeer interessant is de uitgebreide inleiding waarbij een beeld wordt geschetst van de perikelen bij de oprichting van de Bijzondere Bijstandseenheden in 1972 en 1973.

De Bijzondere Bijstandseenheid Krijgsmacht (BBE-K) bestond naast een soortgelijke precisieschutterseenheid van de Politie (BBE-P) en vormde tot 2006 samen met de Bijzondere Bijstandseenheid Mariniers (BBE-M)

de Nederlandse terreurbestrijdingscapaciteit. Een unieke situatie waarbij het domein politie en het domein defensie samen door de noodzaak tot handelen tot een bruikbare oplossing zijn gekomen. Een voorbode voor de toekomst? Een nieuwe politiewet, bezuinigingen, maar vooral 'moderner' vormen van terrorisme hebben tot oprichting van de Dienst Speciale Interventies (DSI) geleid, waarbij de repressieve capaciteit sneller en met vooral meer flexibiliteit kan worden ingezet. Het beste uit beide domeinen, inclusief defensie precisieschutters, maakt deel uit van de DSI.

Via het hoofdstuk selectie en opleiding, belandt Van der Spek bij de roerige jaren zeventig en het spannende hoogtepunt uit de geschiedenis van de BBE-K, de actie bij de Punt. In de vroege ochtend van 11 juni 1977 werd de eenheid ingezet bij de beëindiging van de treinkaping, waarbij precisievuur de kapers er van weerhield dat zij zich tegen de gijzelaars keerden. Tevens stelde het vuur

de BBE-M in staat tot de trein te naderen en binnen te dringen om vervolgens de gijzelaars te bevrijden. Een zeer gedetailleerd relaas van deze inzet vormt ook het terechte hoogtepunt van het boek. Wat mij betreft had het onderlinge gekisbeis tussen de commandanten van de BBE-RP en de BBE-K wegge laten mogen worden omdat dit een onnodige smet werpt op de professionaliteit van beide officieren. De laatste hoofdstukken zijn gewijd aan vele technische zaken en de jaren tachtig en negentig. Ik heb het boek met genoeg gelezen en weet zeker dat U dat ook zult doen. Iets voor onder de kerstboom?

K.A.Y. van Gijtenbeek
KOLMARN b.d.

**Vereniging van
officieren en
oud-officieren
der Koninklijke Marine
"Onderlinge Bijstand"**

* * *

Tweede nieuwsbrief van de vereniging 'Onderlinge Bijstand'

Op de jaarlijkse 'Dag voor de 64-jarigen van de KVMO' was ook Onderlinge Bijstand vertegenwoordigd. De dag vond plaats op 21 oktober bij het Marine-etablisement Amsterdam. Een groot aantal 64-jarige KVMO-leden was met partner aanwezig: in totaal bijna 80 deelnemers. Op verzoek volgt hier een resumé van de OB-presentatie.

Voor een aantal aanwezigen was het toch weer een verrassing: bent u lid van

de KVMO, dan bent u ook automatisch lid van Onderlinge Bijstand. De Vereniging OB is al jaren lang het vaste 'steunfonds' van de KVMO, waar leden een verzoek voor steunverlening kunnen indienen.

Financiële zorgregelingen RTT en RRZ

Bij het secretariaat van de KVMO kunnen de leden een financiële tegemoetkoming vragen voor twee specifieke regelingen: de Regeling Tegemoetkoming Thuiszorg (RTT) en de Regeling Reiskosten Ziekenhuisbezoek (RRZ). Iedereen in Nederland is verplicht opgenomen in een ziektekostenverzekering. Maar het komt voor dat de vergoedingen vanuit deze verzekering bij lange na niet de gemaakte kosten dekken. Nu de overheid het voornemen heeft uitgesproken te gaan bezuinigen op de hoge kosten die aan de AWBZ zijn verbonden, zullen de eigen bijdragen alleen maar toenemen. Kosten voor thuiszorg (huishoudelijke hulp of verpleging) en voor reizen om een gezinslid in het ziekenhuis te kunnen bezoeken, zullen verder oplopen. De

Vereniging OB kan voorzien in een financiële tegemoetkoming tot een bepaald maximum bedrag per jaar. Denkt u hiervoor in aanmerking te komen, vraagt u dan informatie aan bij het secretariaat van de KVMO via tel. 070-383 9504.

Financiële steunverlening en advies

Daarnaast komt het voor dat leden van OB in financiële problemen geraken waarbij het niet meer mogelijk blijkt een beroep te doen op wettelijke regelingen en dit ook niet mogelijk is bij bijv. banken en verzekeringen. Het bestuur van OB kan dan besluiten tot het verlenen van financiële steun, waarbij ook advies kan worden verleend op het gebied van budgettering, verzekeringen, zorgkosten, pensioenen.

Aanvragen voor dit soort individuele steunverlening dienen altijd schriftelijk te worden gericht aan de secretaris van het bestuur (p/a Eiklaan 53, 2282 AS Rijswijk) of per email secretaris@onderlingebijstand.nl. Het spreekt vanzelf dat ook dit soort verzoeken om steunverlening door het bestuur met de uiterste discretie worden behandeld.

Stichting Notaris Eduard S. Lansberg Studiefonds (SNLS)

Deze stichting heeft ten doel om studiebeurzen te verstrekken in de vorm van renteloze leningen aan die kinderen van leden van KVMO en OB. Kinderen die zich bijzonder onderscheiden en voor wie bij verdere studie financiële hulp van belang is. Als voorbeeld geldt dat de laatste jaren steun werd geboden bij stages en vervolgstudies in het buitenland en bij de afronding van particuliere opleidingen, die in het buitenland werden begonnen. Aanvragen bij de secretaris SNLS: Chopinstraat 1 te 3533 EJ Utrecht.

**Het Hoofdbestuur van de
KVMO wenst u prettige
feestdagen en een gezond
en veilig 2010**

Sluiting kantoor KVMO
Van 21 december 2009 t/m 3 januari 2010 is het
kantoor van de KVMO gesloten.

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

CDRV b.d. drs. W.F. van den Heuvel († 1 mei 2009)
 Mevr. S. Schalkwijk-Salters († 1 oktober 2009)
 KLTZA b.d. M.W. Haal († 2 oktober 2009)
 LTZ 2 OC b.d. C.H.J. Heinen († 6 oktober 2009)
 KTZT b.d. ir. J.B. Blaauw († 8 oktober 2009)

KTZT b.d. ir. J. van Sanden († 8 oktober 2009)
 LTZAR 2 OC b.d. prof.dr. G.A. Sedee († 25 oktober 2009)
 Mevrouw E. Duijts-Bossers († 4 november 2009)
 Mevrouw J. van Dam-van Drongelen († 10 november 2009)
 LTZ 1 b.d. Jhr. R.F.W. de Kock († 14 november 2009)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hen veel sterkte toe.

Mededeling van de oud-voorzitter

De Marine is meer dan een bedrijf

In de lange periode dat ik dit jaar in het ziekenhuis heb verbleven heb ik zoveel reacties en steun gekregen dat het ondoenlijk is iedereen persoonlijk te bedanken. Daarom via het Marineblad mijn grote dank aan allen die met mij en mijn gezin hebben meegedeeld tijdens de 140 dagen ziekenhuis en bijna 40 uur aan operaties, in het bijzonder mijn jaargenoten van de lichte 1981. Dat de Marine meer is dan een gewoon bedrijf en de KVMO een echte vereniging is voor mij weer eens bewezen. Daar mogen we best trots op zijn. Ik ben het zeker.

KLTZ Peter van Maurik

Regio-activiteiten 2010

Regio Zuid

24 jan Nieuwjaarsborrel

locatie : de Merelhoeve - Nieuw en Sint Joosland
 aanvang : 13.00 uur

Ledenvergadering regio Zuid + inleiding

17 feb Over NCAGS (Naval Co-operation and Guidance for Shipping)
 door LTZ2OC KMR Hans Droppert
 locatie : conferentiezaal Marinekazerne Vlissingen
 aanvang: inleiding 11.00 uur - lunch -
 vergadering 14.00 uur.

Voor de activiteiten van de regio Zuid dient u zich 5 werkdagen van te voren op te geven bij P. v.d. Laan.
 Tel/fax 0118602677. e-mail: f2hvpanderla@hetnet.nl

KVMO

De deadline voor het aanleveren van kopij voor de rubriek KVMO-zaken voor het februari-nummer is 15 januari 2010.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:

KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
 KTZA b.d. drs. G. Brand
 LTZSD 1 b.d. K.G. Spaans
 KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppen
 KTZ b.d. L.J.M. Smit
 KTZA b.d. Drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
 KLTZA R.C. Hunnengo
 Vice-voorzitter:
 LNTKOLMARN H.J. Bosch bc
 Secretaris:
 LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman
 Penningmeester:
 KTZA drs. M. Koopman

Namens Regio Noord

LTZE 1 ing. F.J.J. Schoonhoff
 Namens Regio Midden
 KLTZ K.F.J. Henkelman
 Namens Regio Zuid
 Maj (KL) b.d. P. van der Laan
 Namens Werkgroep Postactieven
 KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
 Namens Werkgroep KMR's
 LTZA 2 OC KMR mr S. Boeke
 Namens Werkgroep Jongeren
 LTZE 2 OC ir. W.L. van Norden

Regiobesturen:

Noord:
 LTZE 1 ing. F.J.J. Schoonhoff
 LTZE 1 mw. J.S.I. Bisdonk
 LTZVK 2 OC b.d.
 H.T. van Wilgenburg

LTZSD1 b.d. mw. A.L.P. Vrijburg
 MAJMARN b.d. A. van Gils
 LTZE 2 OC ir. W.L. van Norden

Midden:

KLTZ K.F.J. Henkelman
 KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
 KLTZE W.W. Schalkoort
 LTZE 2 OC N. van de Pol
 LTZE 1 ir. H.J. Jutte

Zuid:

KLTZSD b.d. H. Willems
 Maj KL b.d. P. van der Laan
 LTZA 1 mw. A.S.A. de Vries
 KLTZA b.d. P.A. Brons
 (postactieven)

Caribisch Gebied:

LNTKOLMARN H.J. Bosch bc
 LTZ 1 F.J. Jansen

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2
 2596 CH Den Haag
 T : 070-3839504
 F : 070-3835911
 E : info@kvmo.nl
 W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

